

Заклад вищої освіти «Український католицький університет»
Факультет наук про здоров'я
Кафедра психології та психотерапії

Магістерська робота

**«ЖИТТЯ ПРОХОДИТЬ ПОВЗ МЕНЕ»: ВИРАЖЕНІСТЬ СИНДРОМУ
ФОМО У ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМИ СТИЛЯМИ ПРИВ'ЯЗАНОСТІ**

Виконала: студентка
2-го курсу, групи ЗПП/20/М
спеціальності 053 Психологія
освітньої програми «Клінічна
психологія з основами
психодинамічної терапії»
Коцан Ольга Вікторівна
Керівник: доц. М.І. Миколайчук
Рецензент _____

Львів – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИНДРОМУ FoMO	6
1.1. Історія досліджень та характеристика синдрому FoMO	6
1.2. Сучасні дослідження синдрому FoMO серед підлітків	13
1.3. Зв'язок синдрому FoMO із стилями прив'язаності	18
1.4. Теоретична модель	24
Висновки до першого розділу	25
РОЗДІЛ 2 МАТЕРІАЛИ ТА ПРОЦЕДУРИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРАЖЕНОСТІ СИНДРОМУ FoMO У ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМИ СТИЛЯМИ ПРИВ'ЯЗАНOSTІ	26
2.1. Етапи та методи дослідження	26
2.2. Група досліджуваних	29
2.3. Аналіз даних	30
Висновки до другого розділу	34
РОЗДІЛ 3 РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРАЖЕНОСТІ СИНДРОМУ FoMO У ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМИ СТИЛЯМИ ПРИВ'ЯЗАНOSTІ	35
3.1. Зв'язок між вираженістю синдрому FoMO і стилями прив'язаності у підлітків	35
3.2. Статеві-вікові відмінності вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності	38
3.3. Відмінності у вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності	40
3.4. Роль стилю прив'язаності у вираженості синдрому FoMO	43
3.5. Дискусія результатів	45
3.6. Обмеження та перспективи дослідження	47
Висновки до третього розділу	48
ВИСНОВКИ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	51
ДОДАТКИ	58

ВСТУП

Актуальність: Чи бувало у вас відчуття тривоги, що ви пропускаєте щось важливе в той час, коли зайняті чимось іншим? Це може бути шанс познайомитися з кимось, помандрувати або відчутти цінний життєвий досвід, яким насолоджуються багато ваших друзів. Ця тривога, щось пропустити, більш відома як синдром FoMO. Синдром FoMO (Fear of Missing Out) визначається як повсюдне побоювання, що інші можуть переживати цікавий і корисний досвід, в той час як в когось він відсутній в даний момент. Синдром FoMO характеризується бажанням постійно залишатися на зв'язку з тим, що роблять інші (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013). Особам, які мають високий рівень вираженості синдрому FoMO користування соціальними мережами може бути дуже привабливим. Через соціальні мережі у них складається враження постійної залученості у соціальне життя. До цього часу більшість досліджень синдрому FoMO зосереджувались на тому, як він пов'язаний із використанням соціальних мереж. Загалом, дослідження показали, що люди з високим рівнем синдрому FoMO, як правило, мають нижчий загальний настрій, знижену самооцінку та почуття самотності, особливо для тих, хто відчуває, що інші люди, як правило, більш успішні, ніж вони (Przybylski та ін., 2013). Для підлітків особливо актуально проводити час разом, спілкуватися та бути на зв'язку. Постійне користування соціальними мережами через синдром FoMO може бути небезпечним для психологічного благополуччя підлітка, оскільки це може сприяти розвитку залежності. Синдром FoMO також може призвести до зниження уважності та підвищеної тривожності, не кажучи вже про більш імпульсивне використання соціальних мереж (Baker, Z. G., Krieger, H., & LeRoy, A. S. 2016). Незважаючи на зростання популярності синдрому FoMO існує недостатня кількість емпіричних досліджень, в тому числі досліджень пов'язаних з прив'язаністю. Саме тому

метою даною роботи є дослідити вираженість синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності.

Мета дослідження: дослідити вираженість синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності.

Об'єкт дослідження: синдром FoMO.

Предмет дослідження: вираженість синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності.

Завдання дослідження:

1. проаналізувати наукові джерела для визначення змісту таких понять як синдром FoMO та стилі прив'язаності;

2. підібрати психодіагностичний інструментарій для вивчення рівня вираженості синдрому FoMO та стилів прив'язаності у підлітків;

3. на основі аналізу результатів емпіричного дослідження виявити особливості вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності.

Гіпотези дослідження:

1. Існує зв'язок між вираженістю синдрому FoMO із стилем прив'язаності та стилем виховання у підлітків.
2. Підлітки жіночої статі мають більш виражений рівень синдрому FoMO, ніж підлітки чоловічої статі. Підлітки 15-16 років мають більш виражений рівень синдрому FoMO, ніж підлітки 13-14 років.
3. У підлітків з ненадійними стилями прив'язаності синдром FoMO є більш виражений у порівнянні з підлітками з надійним стилем прив'язаності.
4. Стиль прив'язаності відіграє роль у вираженості синдрому.

Методики дослідження: Емпіричне дослідження проведено у форматі онлайн-опитування. Для збору даних було застосовано кількісні методи емпіричного дослідження, такі як опитувальник Fear of Missing Out Scale (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013) для визначення рівня вираженості синдрому FoMO, опитувальник прив'язаності до батьків для

старших підлітків М. В. Яремчука та опитувальник «Взаємодії батьки-дитина» (підлітковий варіант) І. М. Марковської. А також опитувальник MUI (Шелдон, Браянт, 2016) для визначення мотивів користування соцмережами та опитувальник самотності (Д. Рассел, Л. Пепло, М. Фергюсон) для визначення рівня суб'єктивного відчуття людиною своєї самотності.

Група досліджуваних: 76 осіб підліткового віку, з яких 23 хлопці та 53 дівчини. Досліджувані були віком від 13 до 16 років. Середній вік досліджуваних склав 15 років. Майже всі досліджувані проживають у Львівській області, найбільше у місті Стрий та селах Львівської області.

Наукова новизна: Вперше на українській групі досліджуваних було здійснено дослідження вираженості синдрому FoMO та стилів прив'язаності у підлітків. Створено теоретичну модель взаємозв'язку між синдромом FoMO та стилями прив'язаності.

Практичне значення одержаних результатів: отримані результати можуть бути корисними для практичної діяльності психологів та психотерапевтів щодо корекції та профілактики надмірного використання соціальних мереж через схильність до синдрому FoMO, а також для створення заходів щодо важливості виховних взаємодій між підлітками та їх батьками.

Структура та обсяг роботи: Робота містить вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел та додатки. У роботі подано 2 таблиці та 15 рисунків. Загальний обсяг роботи - 72 сторінка, основний зміст містить 50 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СИНДРОМУ FoMO

1.1. Історія досліджень та характеристика синдрому FoMO

Синдром FoMO (Fear of missing out) - це страх пропустити можливість або його ще називають синдромом втраченої можливості, який став важливим психологічним конструктом в епоху цифрових технологій, тому що люди можуть легко отримати інформацію про те, що відбувається навколо них, і про те, що вони пропускають чи втрачають. Термін FoMO вперше з'явився у 2004 році в Гарвардській бізнес школі. Американський інвестор та фінансист Патрік МакГінніс, проводив спостереження за студентами та менеджерами компаній, які здійснювали занадто багато ініціатив та побоювались втратити позитивну тенденцію чи можливість. Дослідник розробив концепти Fear of missing out (FoMO) і Fear of better options (FoBO). Ці два страхи об'єднує наявність безлічі варіантів і можливостей, реальних чи уявних — вони багато в чому побічний продукт сучасного століття технологій. МакГінніс вважав, що вони можуть призвести людину до паралітичного стану, який він назвав Fear of doing anything (FoDA), тобто страху перед будь-яким завданням (McGinnis, 2004). У 2021 р. вийшла книга Патріка МакГінніса “FOMO sapiens. Як позбутися страху втрачених можливостей та почати приймати правильні рішення” в якій автор пише, що синдром FoMO — це бич цифрового суспільства, який приводить до стресу, невпевненості, заздрості, навіть депресії. За його словами, синдром FoMO заважає побудові кар'єри, спонукає здійснювати необдумані вкладення і витратити даремно ресурси (McGinnis, 2021).

Маркетолог Ден Герман почав проводити дослідження цього явища у 2000 р., проте це явище ще не було названим як синдром FoMO. У своїй статті Герман заявив, що споживачами більше не керують тільки їхні внутрішні мотивації, а з'явилася нова, базова мотивація: прагнення вичерпати всі можливості та страх втратити можливість (Herman, 2000). Таким чином,

викликаючи побоювання споживачів пропустити запропоновані продукти чи послуги, маркетологи заохочують споживачів не відставати від швидкого темпу життя. У сучасних дослідженнях Ходкінсона вперше розглянули синдром FoMO у споживчому контексті та концептуально представили механізми реагування споживачів на рекламні звернення на основі синдрому FoMO (Hodkinson, 2019). Оскільки синдром Fear of missing out — добре відома концепція в популярній культурі, її успішно використовують в комерційних рекламних зверненнях для збільшення продажів товарів чи послуг. Наприклад, обмежений час на покупку зі знижкою, обмежена кількість продукції, ексклюзивна та персоналізована пропозиція спонукають людей купувати продукцію через страх втратити можливість.

Синдром FoMO був присутній протягом усієї історії людства в будь-якому способі комунікації, який дозволяв людям отримати інформацію про життя своєї сім'ї, друзів чи незнайомих людей (Wortham, 2011). Швидкий доступ до цієї інформації за допомогою сучасних технологій потенційно може спонукати людей порівнювати своє життя з життям, про яке вони читають через публікації в Інтернеті та спостереження за фотографіями на сайтах соціальних мереж, що змушує їх відчувати себе менш задоволеними своїм життям та поведінкою. Досліджувані з високим рівнем синдрому FoMO визначають його як стан, який вони описують як суб'єктивне переживання, що «життя проходить повз» (JWT Intelligence 2012). Крім того, теорія соціального порівняння передбачає, що люди визначають свою особисту цінність на основі того, як вони порівнюють себе з іншими (Festinger, 1954).

Перегляд соціальних мереж відіграє важливу роль у зростанні синдрому FoMO. Оскільки цифровий світ стає все більш помітним у повсякденному житті людей, люди використовують соціальні мережі, щоб спостерігати за тим, що відбувається в житті інших. Попередні дослідження показали, що синдром FoMO складається з дратівливості, тривоги та почуття неадекватності, причому почуття дратівливості, тривоги та неадекватності посилюються, коли вони

переглядають соціальні мережі (JWT Intelligence 2012; Wortham, 2011). Постійний зв'язок із соціальними мережами та можливість бачити те, чого не вистачає, може викликати у людей відчуття незадоволеності, тривоги та негідності (Miller, 2012). Хоча синдром FoMO не є новою концепцією, її використання різко зросло з появою соціальних мереж.

У психологічних дослідженнях зазвичай поділяють тривожність на особистісну тривожність та ситуаційну. Спілбергер, вважав тривогу емоційним неприємним станом, що характеризується суб'єктивним відчуттям занепокоєння, похмурих передчуттів, а на фізіологічному рівні пов'язаний із активізацією автономної нервової системи (Гулько, 2017). Особистісна тривожність відноситься до загальної схильності людини до тривожності, тоді як ситуаційна тривожність зазвичай визначається як рівень тривожності особи протягом коротких періодів часу (Іванова, 2020). Ймовірно, ситуаційна тривожність більш характерна для синдрому FoMO, оскільки деякі люди після перегляду соціальних мереж тимчасово стануть більш тривожними.

Одним із перших, хто описав природу тривоги був З. Фройд. У праці «Гальмування, симптоми, тривога» він виокремлює стан тривоги, який характеризується відчуттям очікувань, невизначеності та безнадійності (Freud, 1959). Спочатку Фройд припускав, що функцією тривоги є сигналізувати «Я» про небезпеки, які виникають від прагнення заборонених спонукань прорватися у свідомість. У наступних працях щодо тривоги у 1926 році Фройд визначив тривогу як специфічну відповідь на важливу індивідуальну загрозу, фактично – як страх будь-якої втрати (Іванова, 2020).

У соціокультурній теорії особистості К. Хорні йдеться, про те що базальна тривога походить від відсутності почуття безпеки у міжособистих стосунках. Якщо дитина перебуває у середовищі, де немає безпеки, то у неї розвивається базальна тривога, яка буде направлена на міжособистісні стосунки. Це почуття ізоляції і безпорадності в світі, який є потенційно ворожим (Horney, 1950). Виходячи з цього, джерела невротичної поведінки

потрібно шукати у стосунках між дитиною і батьками. Потужний тиск базальної тривоги не дає особі ставитися до інших людей безпосередньо, відповідно до своїх справжніх почуттів, і змушує шукати інші шляхи поведінки з ними. Дитина змушена несвідомо поводитися з людьми так, щоб це не порушувало (або не підвищувало), а пом'якшувало її базальну тривогу. Хорні розрізняє страх і тривогу. Страх – це реакція, що є адекватною щодо реальної небезпеки, а тривогу вона описує як реакцію на уявну небезпеку (Хорні, 2004). Страх виявляється при загрозі життю, коли щось загрожує цілісності або існуванню людини як живої істоти, людському організму, а тривога - при загрозі соціальної, особистісної небезпеки. Небезпека в цьому випадку загрожує цінностям людини, потребам «я», уявленню про себе, відносинам з іншими людьми, положенню в суспільстві (Ізард, 1999).

Прив'язаність є універсальним феноменом, який забезпечує взаємодію особи з навколишньою дійсністю, впливає на подальший розвиток структури особистості та формування нею міжособистісних стосунків. Відтак є базою формування всіх емоцій в тому числі страху і тривоги. Джон Боулбі як представник теорії прив'язаності вважав, що досвід стосунків дитини з батьками в ранньому віці формує в неї певний тип прив'язаності, який здійснює вплив на подальший розвиток особистості дитини, її пізнавальної активності, довіри до світу в цілому, до інших людей та зокрема до себе (Bowlby, 1988). На думку Боулбі, в ранньому дитинстві, коли закладаються основи особистості, найбільш значущими, з точки зору прив'язаності і довіри, є для людини фігури матері і батька (або близьких людей, що їх замінюють). Якщо в цей важливий період батьки знаходяться поруч з дитиною і уважні до її потреб, то у дитини формується надійна прив'язаність до них. Вона створює базу для розвитку почуття безпеки і довіри до життя, які допомагають дитині досліджувати навколишній світ і розширювати його горизонти. Вважається, що діти зі сформованим почуттям безпеки менш сприйнятливі до страху, поки у них зберігається довіра до об'єкта прив'язаності. Це почуття довіри, початки якого

сформовані в дитинстві, продовжує розвиватися в дитинстві і в підлітковому віці і зберігається до кінця життя. Дитячі та підліткові страхи не можуть бути викликані однією лише уявою. У дітей і підлітків, схильних до страхів, немає довіри до об'єкта прив'язаності, який в критичні періоди життя був недоступний для них або виявився недостатньо чутливий до їх потреб (Bowlby, 1988). Основними факторами недовіри і схильності до страху є загроза бути відкинутим і загроза втрати когось із батьків. Депривації лібідинозних імпульсів у віці немовляти та у дитинстві є джерелом формування чисельних порушень функціонування особистості. У зв'язку із порушенням прив'язаності формується підвищена тривожність. Підсумовуючи, тривожність є проявом психологічних труднощів, які викликані несприятливими умовами розвитку особистості у дитячому віці.

У психології концепція синдрому FoMO спочатку була представлена за допомогою теорії самовизначення (SDT), розробленої Райяном і Десі, через ситуаційний або хронічний дефіцит у задоволенні психологічних потреб, таких як потреба ефективно діяти у світі, здійснювати особисту ініціативу та будувати стосунки з іншими (Ryan & Deci, 2000). Теорія самовизначення (SDT) описує FoMO як емоційний досвід, коли певні психологічні потреби не задоволені. Пшибильський та його колеги вперше застосували теорію самовизначення Райяна і Десі до синдрому FoMO, пропонуючи, що синдром FoMO - це негативний емоційний стан, що виникає внаслідок незадоволених потреб у соціальних стосунках (Przybylski та ін., 2013). Відтак, теорія самовизначення здійснює спробу пояснити, як формується особистість, і її психологічні потреби, які сприяють формуванню особистості. В цій теорії наголошується, що внутрішня, а не зовнішня мотивація винагороди є важливою для зміцнення психічного здоров'я, а також що внутрішня мотивація найкраще спрацьовує, коли людина відчуває соціальний зв'язок з іншими людьми (Ryan & Deci, 2000). Дослідники припустили, що незадоволені базові потреби здійснюють вплив на формування синдрому FoMO.

Наукова група під керівництвом Ендрю Пшибильського з Оксфордського університету опублікувала велике наукове дослідження цього феномену у 2013 р., виявивши, що синдром FoMO корелює із загальним невдоволенням та впливає на молодих людей, особливо чоловіків. У цьому дослідженні Пшибильський та його колеги виявили, що синдром FoMO асоціюється з зниженим настроєм, зниженням задоволеності життям і зростаючою потребою перевіряти соціальні мережі, тексти та інші електронні комунікації. Пшибильський та ін. (2013) визначають синдром FoMO як поширене побоювання, що інші можуть отримати корисний досвід, якого немає у особи, FoMO характеризується бажанням постійно залишатися на зв'язку з тим, що роблять інші. Пшибильський та його колеги провели перше наукове дослідження для операціоналізації синдрому FoMO і розробили шкалу для вимірювання цього явища.

Абель та ін. (Abel, 2016) провели дослідження психологічних компонентів, які були пов'язані з синдромом FoMO із попередніх досліджень: неадекватність, тривожність, дратівливість та самооцінка. Основною метою цього дослідження було запропонувати та підтвердити шкалу для вимірювання синдрому FoMO. Таким чином, була розроблена шкала, що складається з психологічних елементів, які в основному оцінюють, як люди бачать себе та свої досягнення, як вони взаємодіють з іншими, а також рівень їх тривожності, пов'язаний із використанням соціальних мереж (Abel, J. P., Buff, C. L., Burr, S. A., 2016). По суті, передбачається, що особа із вищим почуттям неадекватності, більш високою тривогою, більш високим почуттям дратівливості та нижчою самооцінкою має вищий рівень синдрому FoMO. Це дослідження відрізняється від дослідження Przybylski et al. (2013), який створив шкалу, щоб відобразити страхи, занепокоєння та тривоги, які люди можуть мати у зв'язку з (або поза) зв'язком із подіями, переживаннями та розмовами, що відбуваються в їхніх колах спілкування. Таким чином, це дослідження зосереджено на вимірюванні

психологічно обґрунтованого синдрому FoMO, тоді як Przybylski та ін. (2013) розробили більш ситуаційну шкалу.

Згідно з онлайн-словником Urban dictionary (2013), синдром Fear of missing out (FoMO) - це стан психічного або емоційного напруження, викликаного страхом пропустити можливість. А також форма соціальної тривоги - примусове занепокоєння, що можна пропустити нагоду або приємну подію, що часто викликається публікаціями на веб-сайтах соціальних мереж. Згідно з Оксфордським англійським словником (2013) синдром FoMO - це тривога про те, що в даний момент може відбутися захоплююча цікава подія, яка часто відображається публікаціями в соціальних мережах. Синдром FoMO асоціюється зі страхом пошкодувати про втрачену нагоду для соціальної взаємодії, нового досвіду, пам'ятної події або вигідної пропозиції.

Синдром FoMO (Fear of missing out) — це нав'язливий страх пропустити цікаву подію або гарну можливість, що провокується в тому числі і переглядом соціальних мереж. Результати дослідження показують, що люди з вищим рівнем FoMO частіше відчують бажання перевіряти соціальні мережі в різних ситуаціях. Синдром втраченої можливості - це тривога, яка походить від переконання, що людина пропускає якусь хорошу можливість, в той час як інші займаються чимось корисним і значимим.

1.2. Сучасні дослідження синдрому FoMO серед підлітків

Згідно вікової періодизації Л. С. Виготського, підлітковий вік починається з 10-11 до 15-16 років та характеризується суттєвими змінами особистості (Сергеєнкова, 2012). Провідною діяльністю підліткового віку є налагодження довіри в особистісному спілкуванні з ровесниками. У підлітковому періоді формуються цінності, розширюються соціальні контакти, які дуже часто особистість здобуває у віртуальному спілкуванні (Дуброва, 2010). Особистість підлітка розвивається серед групи однолітків, в цій новій соціальній ситуації є можливість здобути більшу емоційну незалежність від батьків, що ще більше спонукає до спілкування. Крім того, підлітки мають тенденцію порівнювати себе зі своїми товаришами, намагаючись бути схожими до них.

Взаємодії підлітків з ровесниками виявляються в нових поведінкових реакціях: групування, пошуку друзів і компаній, хобі-реакцій та реалізуються через налагодження дружніх стосунків і пошук референтних груп та встановлення значимого статусу серед них (Сергеєнкова, 2012). Підліткова реакція групування схожа до потреби бути залученим, причетним до групи людей, спілкуватися і взаємодіяти з ними. Спочатку підлітки встановлюють приятельські відносини на основі спільності інтересів, згодом формується емоційна прив'язаність та навички соціальної взаємодії. Найважливішим в дружбі є розмови, обговорення, можливість поділитися своїми думками і бути зрозумілим іншими. Для підлітків дуже важливо бути причетним до референтної групи, цінності, норми поведінки якої вони поділяють.

Мотиваційна сфера та поведінка підлітків зумовлена двома протилежними прагненнями, такими як індивідуація, емансипація у всіх сферах життя (особливо стосунки із батьками) і підпорядкованість інтересам групи однолітків (іноді різновіковій групі), наслідування (зовнішнього вигляду, інтересів, тощо), спільного підкорення моді (Савчин, 2005). У підлітка є

бажання відокремитися та водночас бажання бути частиною групи. Активне користування Інтернетом часто розпочинається з дитинства, тому в підлітковому віці це вважається звичним явищем. Спілкуванню з комп'ютером в сучасному світі підліток вчиться одночасно зі спілкуванням в соціумі (а в деяких випадках і раніше), то рівень, швидкість і легкість взаємодії з віртуальним світом у нього набагато вища, ніж у дорослої людини (Шахмартова, 2012). Дві реальності в яких перебуває підліток є даністю з якою потрібно навчитися жити.

Відтак підлітки все більше часу проводять у цифровому середовищі. Це швидко стало одним із їхніх домінуючих видів дозвілля, і цифрові медіа все частіше вважаються продовженням їхнього «реального життя». Цифрове середовище є платформою для активного спілкування між друзями та доступом до нової інформації. Підлітки особливо сприйнятливі до розвитку синдрому FoMO через використання соціальних мереж. Дослідження показали, що 20% підлітків відчують себе дуже неспокійними, коли не можуть дивитися на свій смартфон, і що їм не вдається скоротити час, який витрачається на нього (Bloemen, De Coninck, 2020). Можливість спілкуватися з однолітками через соціальні мережі в будь-якому місці та в будь-який час, яка притаманна сучасному медіасередовищу, ймовірно, збільшує поширеність синдрому FoMO серед підлітків.

За даними теорії самовизначення (Deci & Ryan, 1985; Ryan & Deci, 2000), підлітки та люди в цілому прагнуть задовольнити свою потребу відчувати соціальний зв'язок з іншими. Спираючись на теорію самовизначення (SDT; Deci & Ryan, 1985, 2008), Пшибильський та ін. стверджують, що синдром FoMO може служити посередником, який пов'язує дефіцит психологічних потреб із залученням до соціальних мереж. Результати їхнього дослідження показали, що особи, які мають нижчий рівень задоволення своїх базових психологічних потреб таких як компетентність (ефективність), автономія (значущий вибір) і

спорідненість (пов'язаність з іншими) також повідомляли про більш високий рівень синдрому FoMO (Przybylski et al., 2013).

Збільшенням використання соціальних мереж пов'язано із потребою молодих людей бути приналежними до інших. Страх підлітків пропустити події, у свою чергу, швидше за все, стимулює їх використовувати Facebook, оскільки Facebook дозволяє підліткам постійно залишатися на зв'язку зі своїми однолітками (Shapiro & Margolin, 2013). Інтернет дає можливість підліткам об'єднуватися з іншими однодумцями, коли такі можливості можуть бути неможливими під час особистої взаємодії. Тобто підлітки можуть приєднуватися до «груп», які відображають аспекти їхньої ідентичності, які вони хочуть вивчити або поглибити, і таким чином сприяти формуванню групової ідентичності. Молоді люди мотивовані приєднуватися до соціальних мереж, щоб підтримувати міцні зв'язки з друзями та зміцнювати зв'язки з новими знайомими.

Однак використання соціальних мереж може мати і негативні наслідки. Результати дослідження показують, що користувачі Facebook відчують негативні емоції у зв'язку із користуванням сайтом, проте вони відчують тиск, щоб частіше відвідувати сайт через страх втратити доступ і бажання не відставати від підтримки відносин (Fox & Moreland, 2015). Незважаючи на негативні емоції щодо відчуття прив'язаності до сайту, учасники, здавалося, не могли відокремитися від нього. Як зазначила учасниця: «Ви повинні завжди знати, що роблять усі інші» (Fox & Moreland, 2015). Оскільки Facebook забезпечує постійний доступ і оновлення, учасники часто посилалися на відчуття синдрому FoMO.

Тривога є одним із основних компонентів синдрому FoMO, оскільки синдром FoMO відноситься до страхів та занепокоєння, які люди мають з приводу того, що вони щось пропускають (Przybylski et al., 2013). Оскільки FoMO тісно пов'язаний з тривогою, а тривога часто асоціюється з почуттям стресу серед підлітків (Kim et al., 2003), дуже ймовірно, що синдром FoMO у

підлітків пов'язаний з більш високим рівнем сприйнятого стресу. У дослідженні йдеться про те, що високий рівень вираженості синдрому FoMO серед підлітків, ймовірно, збільшує стрес, пов'язаний із використанням Facebook, зокрема стрес через неприналежність до однолітків у Facebook та стрес через непопулярність у Facebook. Крім того, досліджувані - дівчата повідомили про більш високий рівень потреби у приналежності, синдром FoMO і відчували стрес через непопулярність у Facebook (Beuens, I., Frison, E., and Eggermont, S., 2016). Тобто підлітки з більшою потребою приналежності та потребою в популярності відчували більший рівень синдрому FoMO, що, у свою чергу, посилювало відчуття стресу, коли вони непопулярні у Facebook і коли вони не належать до Facebook. Це дослідження показує, з одного боку, що синдром FoMO опосередковує взаємозв'язки між соціальними потребами (тобто потребою в приналежності та потребою в популярності) та використанням Facebook підлітками, а з іншого боку, що синдром FoMO позитивно пов'язаний зі стресом, який відчувається підлітками, пов'язаний з використанням соціальної мережі Facebook.

Так само, як синдром FoMO впливає на емоційні фактори (наприклад, негативний настрій; Przybylski et al., 2013), він також, ймовірно, впливає на інші аспекти здоров'я, включаючи когнітивні та фізичні аспекти здоров'я. Дослідження показало, що синдром FoMO пов'язаний із симптомами депресії, усвідомленою увагою та фізичними симптомами. Тобто, особи з більш вираженим синдромом FoMO, як правило, відчують більше фізичних та депресивних симптомів, а також мають нижчий показник усвідомленої уваги, що вказує на погіршення фізичного, емоційного та когнітивного здоров'я. (Baker, Z. G., Krieger, H., & LeRoy, A. S., 2016). За словами Закарі Бейкера та його співавторів, зв'язок між синдромом FoMO та поганим станом здоров'я можна принаймні частково пояснити впливом, який сучасні технології можуть мати на те, як ми взаємодіємо з іншими людьми та навколишнім світом.

Дослідження пов'язують синдром FoMO з використанням смартфону серед студентів університетів під час навчання. У дослідженні Alt (2015) було виявлено зв'язок між синдромом FoMO, використанням соціальних мереж на смартфоні та академічною мотивацією. Основний висновок цього дослідження полягає в розумінні психологічних передумов взаємодії студентів із соцмережами в класі, які, за визначенням, не вимагалися в академічних цілях. Можна припустити, що студенти використовують медіа-інструменти під час занять переважно для соціальної діяльності, яка не пов'язана з предметом або процесом їх навчання, що опосередковано наявністю синдрому FoMO.

Сучасне суспільство провокує зростання проблемного використання смартфонів серед підлітків. Результати досліджень свідчать про те, що синдром FoMO заохочує підключатися до соціальних мереж і посилює страх у підлітків не відчувати зв'язку або втратити можливість отримати досвід у соціальному оточенні. Страх підлітків втратити свій досвід підсилює їхнє бажання частіше користуватися смартфонами, щоб відчувати зв'язок і задовольняти незадоволені психологічні потреби, що, у свою чергу, спонукає їх використовувати смартфони у проблематичний спосіб. Дослідження Мілявської та ін. показали, що синдром FoMO здебільшого з'являється під час того, коли хтось виконує необхідне завдання, таке як навчання чи робота (Milyavskaya M, Saffran M, Hope N, Koestner R., 2018).

Подальші дослідження Адамса показали, що синдром FoMO призводить до затримки часу, коли студенти лягають спати, оскільки вони не хочуть втрачати можливість поспілкуватися (Adams SK, Williford DN, Vaccaro A, Kisler TS, Francis A, Newman B., 2017). Наприклад, існують ознаки того, що підлітки можуть втрачати сон або розвивати нездорові моделі харчування через синдром FoMO, тому що вони все більше відчують потребу використовувати соціальні медіа, ймовірно через синдром FoMO. Крім того, у підлітків можуть розвинути моделі пропуску їжі або швидкого прийому їжі у зв'язку з використанням соціальних мереж (Van den Bulck & Eggermont, 2006).

На етапі підліткового віку смартфон стає технічним і символічним інструментом, який дозволяє молодим людям взаємодіяти з однолітками, шукати автономію, отримувати визнання та екстерналізувати свою ідентичність. Хоча синдром FOMO не обов'язково є явищем виключно для користувачів соціальних мереж, люди з високим рівнем синдрому FOMO можуть відчувати себе змушеним частіше перевіряти свої соціальні мережі, щоб бути в курсі планів і діяльності своїх друзів.

1.3. Зв'язок синдрому FoMO із стилями прив'язаності

Боулбі описав прив'язаність як особливі емоційні відносини, які передбачають комфорт, турботу та задоволення між батьками та дитиною. За словами Боулбі, найраніші емоційні зв'язки, які люди сформували у своїх опікунів, мають вплив протягом усього життя (Bowlby, 1969). Стилі прив'язаності формуються під час перших стосунків, які встановлюються між дітьми та сімейним середовищем, продовжуються в підлітковому віці і впливають на розвиток особистості та міжособистісні стосунки.

Подальші дослідження прив'язаності призвели до визначення трьох основних стилів прив'язаності: безпечного, уникаючого та тривожного/амбівалентного (Ainsworth, Blehar, Waters, & Wall, 1978). Численні дослідження виявили кращу соціальну функцію (наприклад, емпатію, товариськість, меншу сором'язливість) і пристосування (наприклад, стійкість, самоповагу, низьку ворожість) серед дітей, які мали безпечну прив'язаність (Arend, Gove, & Sroufe, 1979); Main & Weston, 1981; Waters, Wittman, & Sroufe, 1979). Дослідження показали, що дорослі, які класифікуються як безпечно прив'язані, повідомляли про романтичні переживання, які були щасливими, дружніми та довірливими. Досвід тих, хто має уникаючий стиль прив'язаності характеризувався ревностями та страхом близькості, тоді як ті, кого класифіковано як тривожні/амбівалентні, повідомляли про нав'язливі стосунки,

пов'язані з ревнощами та з надмірною потребою у взаємності (Hazan and Shaver, 1987).

Сімейне спілкування є визначальним фактором у розвитку прив'язаності між дітьми та їхніми батьками. Сім'я - це перша соціальна група, в якій діти взаємодіють. Армсден і Грінберг (1987) визначають прив'язаність як значущий і тривалий афективний зв'язок з батьком, матір'ю або близьким однолітком; характеризується хорошим спілкуванням, емоційною близькістю та довірою (Armsden, G.C., & Greenberg, M.T., 1987). Спілкування є важливим елементом у розвитку прив'язаності в підлітковому віці. Можна припустити, що інтенсивне використання Інтернету пов'язане зі зниженням сімейного спілкування. Це підтверджено дослідженням, в якому йдеться про те, що якісне спілкування між підлітками та їхніми батьками негативно корелює зі ступенем Інтернет-залежності (Liu, Fang, Deng, & Zhang, 2012). Батьки є вирішальними учасниками первинної соціалізації та традиційного використання Інтернету дітьми та підлітками.

Розвиток і міцність прив'язаності починаються з дитинства і залежать від фізичної близькості. У міру дорослішання дітей фізична близькість стає менш важливою, і прив'язаність можна підтримувати за допомогою засобів спілкування, таких як мобільний телефон (миттєві повідомлення, соціальні мережі) (Lepp, Li, & Barkley, 2016). Сучасні студенти підключені до соціальних мереж батьків і однолітків через смартфони, що посилює відчуття приналежності та спорідненості, доповнюючи традиційні методи розвитку та підтримки соціальних відносин. З іншого боку, проблемне використання Інтернету може витіснити сімейний час, що призведе до відчуття розриву. Наприклад, проблемне використання підлітками Інтернету, комп'ютерні ігри та телебачення негативно пов'язані з прив'язаністю до батьків і однолітків, а також іншими показниками соціальних відносин (Blais et al., 2008). Отож однозначної відповіді щодо впливу соціальних мереж на соціальні стосунки немає, використання смартфонів як доповнює, так і витісняє інші форми

людської взаємодії, необхідні для підтримки важливих соціальних відносин. Проте, доведено, що безпечна прив'язаність пригнічує тенденцію до надмірного використання смартфона; а небезпечна прив'язаність може служити провісником можливого проблемного використання смартфона (Chang et al., 2015; Ko et al., 2011).

Дослідження показали, що прив'язаність пов'язана з базовими психологічними потребами, які співвідносяться з синдромом FoMO. Теорія самовизначення пропонує три базові потреби особистості: компетентність, спорідненість і автономія (Ryan and Deci, 2000). Розчарування у задоволенні базових психологічних потреб призводить до синдрому FoMO (Przybylski et al., 2013; Xie et al., 2018). Крім того, якщо ці потреби не задоволені належним чином, то це може призвести до дезадаптивної поведінки. У соціальних мережах особи, чії базові психологічні потреби незадоволені, частіше відчують синдром FoMO (Przybylski et al., 2013).

Прийнято вважати, що люди з унікаючим стилем прив'язаності, можуть вважати себе самодостатніми і уникати близькості, отож можна припустити, що вони не хочуть використовувати соціальні мережі, оскільки не зацікавлені в розвитку та підтримці відносин. Однак подальші дослідження показали, що тривожна прив'язаність пов'язана із появою синдрому FoMO. Бажання людини задовольнити психологічні потреби пов'язує тривожну прив'язаність із синдромом FoMO (Blackwell, D., Leaman, C., Tramposch, R., Osborne, C., and Liss, M. 2017). Особи, які тривожно прив'язані, невпевнені у відносинах і часто шукають заспокоєння. Вони можуть використовувати соціальні мережі, щоб підтримувати стосунки та шукати соціальний відгук. Подальші дослідження показали, що особи з тривожною прив'язаністю намагаються шукати соціальної підтримки та комфорту в Інтернеті (Hart et al., 2015). Ці особи більш чутливі до зворотного зв'язку та шукають зворотного зв'язку у соціальних мережах, ніж інші, бо в реальному житті це вдається набагато складніше. Однак, особи з унікаючим стилем прив'язаності, зазвичай, висловлюють впевненість у собі,

підтримують емоційну дистанцію від інших і пригнічують свої потреби в соціальній підтримці, наприклад, лайки, коментарі та публікації інших через соціальні мережі.

На основі теорії прив'язаності було проведено дослідження серед студентів коледжу в Китаї, в якому з'ясувалось, що соціальна підтримка в Інтернеті та синдром FoMO опосередковують зв'язок між ненадійною прив'язаністю та залежністю від соціальних мереж (Liu C and Ma J-L, 2019). Особи з надійною прив'язаністю часто впевнені, що соціальна підтримка їм доступна, і вони задоволені соціальною підтримкою, яку отримують. Навпаки, особи з ненадійною прив'язаністю повідомляють, що отримують меншу соціальну підтримку і менш задоволені соціальною підтримкою, яку отримують. Соціальна підтримка зазвичай визначається як допомога, яку пропонує хтось, з ким особа має міжособистісні стосунки, включаючи членів сім'ї, друзів, колег або значущих інших. З цього випливає, що особи з надійною прив'язаністю менш схильні відчувати синдром FoMO, на відміну від осіб з ненадійною прив'язаністю. Крім того, сучасні дослідження показують, що особи з безпечним стилем прив'язаності, більш стабільні перед сепараційною тривогою і формують тісні емоційні зв'язки. Вони мають меншу схильність переживати дистрес, меншу схильність до алкогольної та наркотичної залежності та вищу самооцінку (Ching, Tak, 2017).

Речі часто становлять емоційну цінність для свого власника. Дослідження припускають, що люди також можуть розвивати прив'язаність до свого майна (Weller et al., 2013). Наприклад, що студенти університетів, як правило, стежать за тим, щоб бути ближче до своїх смартфонів, і відчували засмучення без смартфона (Cheever et al., 2014). Прив'язаність до свого смартфона може бути результатом його здатності забезпечувати доступ до інформації, соціальну взаємодію та особисту безпеку. Одним з альтернативних пояснень того, чому люди можуть прив'язуватися до свого смартфона, є наявність синдрому FoMO, який оперативно визначається як «страхи та занепокоєння, які люди можуть

мати у зв'язку з відсутністю зв'язку з подіями, переживаннями та розмовами, що відбуваються в їхніх розширених соціальних колах» (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013).

Підлітки шукають зв'язок з однолітками та їх визнання; це етап, на якому людина відчуває потребу належності до групи та бажання бути соціально пов'язаними. Клейтон та ін. виявили, що коли студенти університету під час виконання когнітивних завдань не могли відповісти на дзвінок, рівень їх тривожності мав тенденцію зростати, можливо, через синдром FoMO, оскільки вони знали, що хтось намагається зв'язатися з ними, але не могли відповісти (Clayton, R. B., Leshner, G., & Almond, A., 2015), ймовірно, відповідь на телефонний дзвінок виконувала б функцію полегшення тривоги, пов'язаної появою з синдрому FoMO.

Дослідження De Coninck D., Bloemen N., 2020 є одним із перших, яке досліджує взаємозв'язок між характеристиками сім'ї, стилями виховання та досвідом синдрому FoMO у підлітків. Результати дослідження виявили, що структура сім'ї та стиль батьківства відіграють важливу роль у розвитку FoMO: будучи частиною функціональної сім'ї, батьківський стиль виховання та уявлення про якісні стосунки з батьками є захисними факторами перед синдромом FoMO. Якість взаємин з батьками та між ними прямо чи опосередковано пов'язана із синдромом FoMO: наявність (усвідомлюваних) високоякісних стосунків з матір'ю та батьком пов'язана з нижчим рівнем синдрому FoMO.

Ще одне дослідження пов'язує фактори сімейного середовища з проблемним використанням смартфонів серед підлітків, запропонувавши теоретичну модель, в якій депресія та синдром FoMO опосередковують цей зв'язок. Згідно результатів, негативне сімейне оточення пов'язане з високою депресією підлітків, яка, у свою чергу, призводить до синдрому FoMO (Sela, Y., Zach, M., Amichay-Hamburger, Y., Mishali, M., & Omer, H. 2019). Таким чином, негативне сімейне середовище, що характеризується відсутністю теплих і

підтримуючих взаємодій і, навпаки, підвищеним рівнем конфліктних і критичних взаємодій, корелює з високою депресивною симптоматикою серед підлітків, яка призводить до синдрому FoMO.

У дослідженні Holte, A. J., & Ferraro, F. R. (2020) йдеться про те, як тривожна прив'язаність опосередковує зв'язок між схильністю до нудьги та синдрому FoMO. До опитування було залучено 450 осіб із США. Результати показали, що тривожна прив'язаність впливає на те, як схильність до нудьги прогнозує появу синдрому FoMO. Крім того, схильність до нудьги, регулює активацію тривожної прив'язаності, опосередковуючи важкість тривоги та депресії. Це пояснюється тим, що люди з тривожною прив'язаністю, як правило, побоюються, що їхні близькі люди недоступні та/або вони покинуть їх (Hazan & Shaver, 1987; Main et al., 1985). Відповідно, коли їм нудно, тривожно прив'язані люди стикаються з думками, що їхні близькі недоступні і можуть їх покинути. Бажання цих людей чіплятися за інших під час тривоги, спричиняє зростання синдрому FoMO, оскільки вони не перебувають зі своїми близькими людьми і втрачають можливість провести час з ними.

Підлітки особливо сприйнятливі до розвитку синдрому FoMO через використання соціальних мереж. Це явище, тісно пов'язане з залежністю від соціальних мереж, залежить не виключно від індивідуальних особливостей, а й від сімейного середовища. Структура сім'ї, якість батьківських стосунків та стиль виховання є факторами, які впливають на використання соціальних мереж підлітками, і, отже, ймовірно, сприяють розвитку синдрому FoMO. Незважаючи на все більший акцент на взаємозв'язку між характеристиками сім'ї та поведінкою підлітків в Інтернеті, не було проведено багато досліджень, які б досліджували як стилі прив'язаності пов'язані із синдромом FoMO.

1.4. Теоретична модель

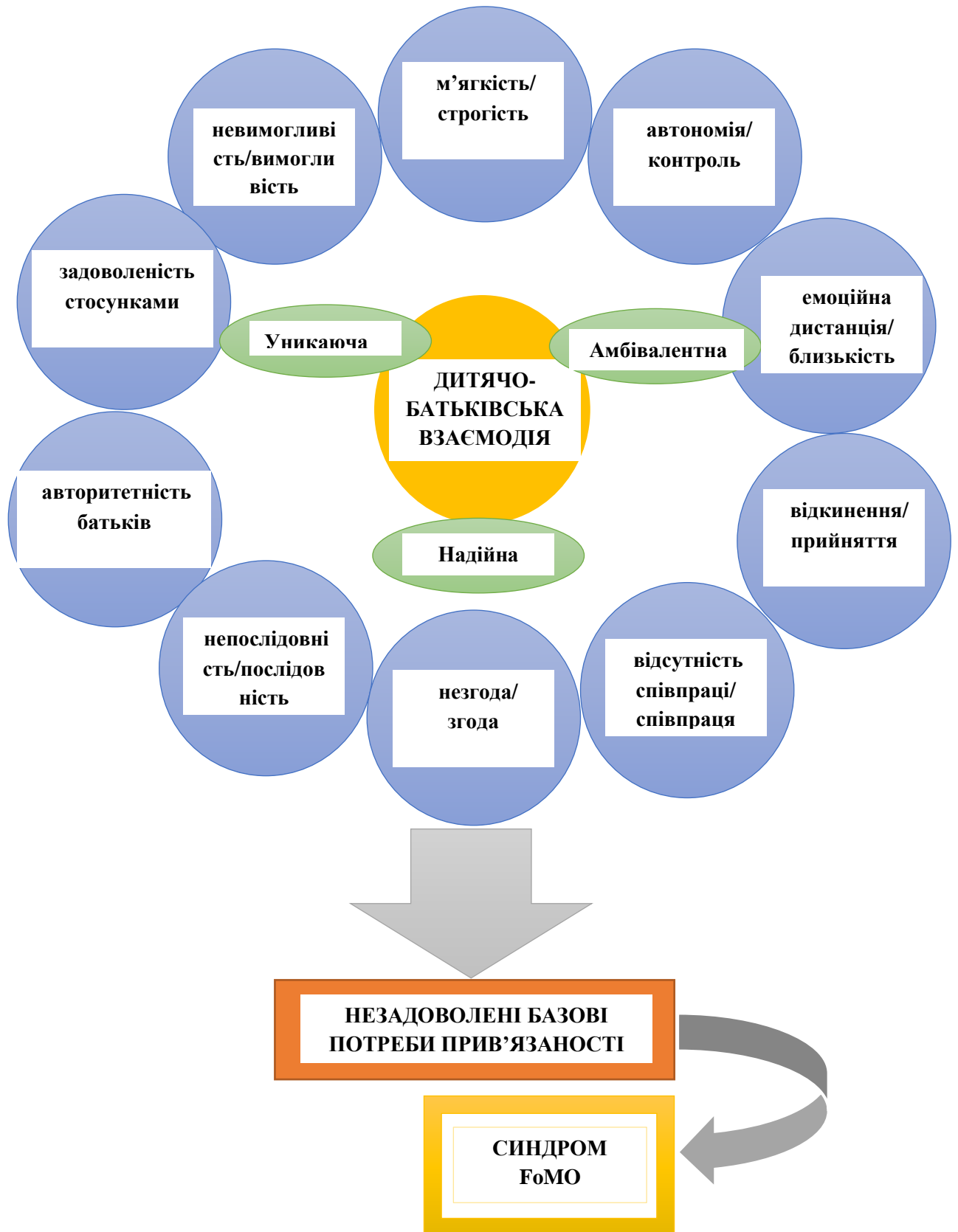


Рис.1.1. Теоретична модель вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності

Висновки до першого розділу

Синдром FoMO – це суб'єктивне переживання у формі комплексу почуттів, домінуючим серед яких є тривога, яке виникає у зв'язку з тим, що людина пропускає або втрачає можливості, які є в даний момент в когось іншого. Перше наукове дослідження операціоналізації поняття та шкали вимірювання синдрому FoMO було здійснено Пшибильським і ін. у 2013 р. Феномен синдрому FoMO посилюється через появу соціальних мереж, оскільки через соціальні мережі можна побачити, чим займаються інші, а саме який корисний досвід вони переживають. Пшибильський та ін. стверджують, що синдром FoMO може служити посередником, який пов'язує дефіцит психологічних потреб із залученням до соціальних мереж. Згідно невеликої кількості сучасних досліджень ненадійна прив'язаність може бути посередником у розвитку синдрому FoMO.

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ ТА ПРОЦЕДУРИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРАЖЕНОСТІ СИНДРОМУ FoMO У ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМИ СТИЛЯМИ ПРИВ'ЯЗАНOSTІ

2.1. Етапи та методи дослідження

Емпіричне дослідження проводилось у 2022 році. У дослідженні взяли участь 76 осіб підліткового віку (13-16 років). До групи досліджуваних увійшли учні СЗШ Стрийського району Львівської області. Вони належать до молодіжних християнських спільнот «Марійська дружина», «Еммануїл», «Спілка української молоді», що займаються християнським та патріотичним вихованням. Формат проведення – онлайн. Участь у дослідженні була добровільною. Досліджуваним надсилали посилання на опитувальники в Гугл-формі, де повідомляли про конфіденційність відповідей та узагальнення результатів дослідження. Блоки запитань в опитувальниках містили інструкцію щодо заповнення.

Для проведення емпіричного дослідження було використано наступні методики:

- Опитувальник Fear of Missing Out Scale (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013) призначений для визначення рівня вираженості синдрому FoMO. Шкала опитувальника складається з 10-ти тверджень. Кожен пункт оцінюється за 5-бальною шкалою (1 = зовсім невірно до 5 = абсолютно вірно). Загальні бали шкали коливаються від 10 до 50, де вищі бали вказують на більш високий рівень синдрому FoMO. Опитувальник Fear of Missing Out Scale (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013) був перекладений українською мовою (додаток А). В оригінальній версії було показано, що шкала демонструє високу внутрішню узгодженість ($\alpha = .82$; Przybylski et al., 2013). Вимірний на українській групі досліджуваних коефіцієнт альфа Кронбаха становить $\alpha = 0,77$.

- Опитувальник прив'язаності до батьків для старших підлітків М. В. Яремчука - призначений для виявлення стилів прив'язаності. Шкала має 10 тверджень, які стосуються стосунків з матір'ю і 10 тверджень, які стосуються стосунків з батьком. Шкали: надійна прив'язаність; уникаюча прив'язаність; тривожно-амбівалентна прив'язаність. Досліджуваним пропонується вибрати по одному твердженню з 3-х запропонованих. Результати підраховуються згідно з ключем (Яремчук, 2005).
- Опитувальник «Взаємодії батьки-дитина» (підлітковий варіант) І. М. Марковської. Опитувальник складається з 60-ти тверджень про стосунки окремо з обома батьками. Шкали: невимогливість-вимогливість; м'якість-строгість; автономність-контроль; емоційна дистанція-близькість; відкинення-прийняття; відсутність співпраці-співпраця; незгода-згода; непослідовність-послідовність; авторитетність батьків; задоволеність відносинами з батьками. Досліджувані повинні оцінити кожне запропоноване твердження за 5-ти бальною шкалою, де 1 = ні; 2 = швидше ні, ніж так; 3 = і так, і ні; 4 = загалом так; 5 = безсумнівно, так (дуже сильна згода). Підраховується загальна кількість балів за кожною шкалою згідно з ключем. Високий рівень – від 17-25, середній рівень – від 9-16, низький рівень – від 1-8 (Марковська, 2005).
- Опитувальник MUI (Sheldon, P., & Bryant, K. (2016) призначений для визначення мотивів користування соцмережею Instagram. Опитувальник складається з 23-х тверджень. Назви шкал: спостереження/знання про інших, документація, популярність, творчість. А також відкриті запитання: кількість часу проведеного в Instagram протягом дня (у хвиликах), кількість часу витраченого на підготовку фотографій в Instagram (у хвиликах), частота використання хештегів. Досліджувані повинні оцінити кожне твердження за 5-ти бальною шкалою, де ніколи = 1, рідко = 2, іноді = 3, часто = 4, завжди = 5. Результати підраховуються згідно з ключем.

- Опитувальник самотності запропонований трьома авторами: Д. Расселом, Л. Пепло, М. Фергюсоном призначений для визначення рівня суб'єктивного відчуття людиною своєї самотності. Шкала опитувальника складається з 20-ти тверджень. Щодо кожного твердження досліджуваним запропоновано 4 варіанти відповідей: «часто», «іноді», «рідко», «ніколи». Підраховується кількість кожного з варіантів відповідей. Сума відповідей "часто" множиться на 3, "іноді" - на 2, «рідко» - на 1 і «ніколи» - на 0. Отримані результати підсумовуються. Високий рівень самотності від 40 до 60 балів, від 20 до 40 балів - середній рівень самотності, від 0 до 20 балів - низький рівень самотності (Клочко, 2003).

2.2. Група досліджуваних

Загальна кількість осіб, що брали участь у досліджуванні, хлопців і дівчат, становила 76 осіб. Вік досліджуваних становив від 13 до 16 років ($M = 14,71$, $Md = 15$, $Sd = 0,98$). Більшість досліджуваних підлітків беруть активну участь у молодіжних християнських спільнотах. Розподіл досліджуваних за віком зображено на рис. 2.1.

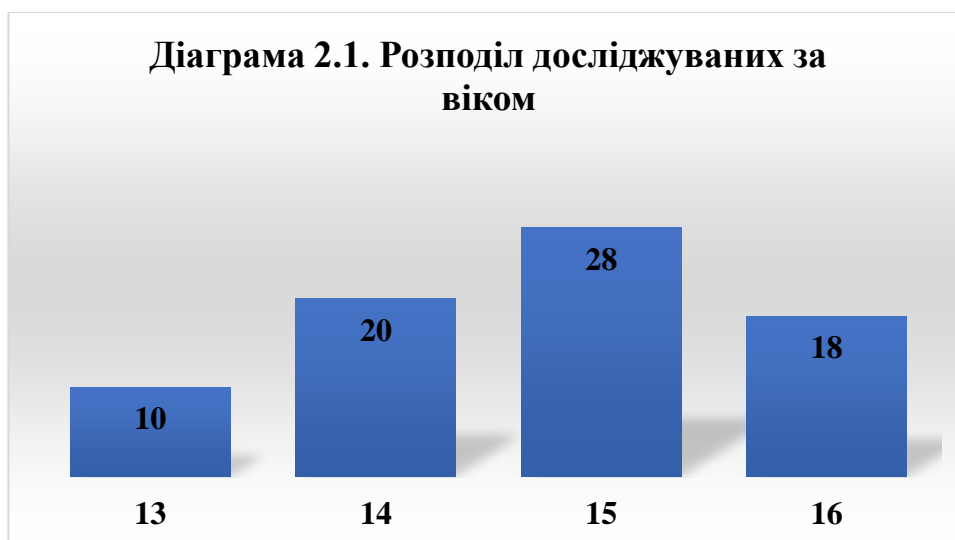


Рис. 2.1. Розподіл досліджуваних за віком

З діаграми видно, що досліджуваних віком 14-15 років найбільше, а найменше досліджуваних 13 років, всього 10 осіб. У дослідженні брали участі 53 особи жіночої статі та 23 особи чоловічої статі. Відсотковий розподіл досліджуваних за статтю зображено на рис. 2.2.

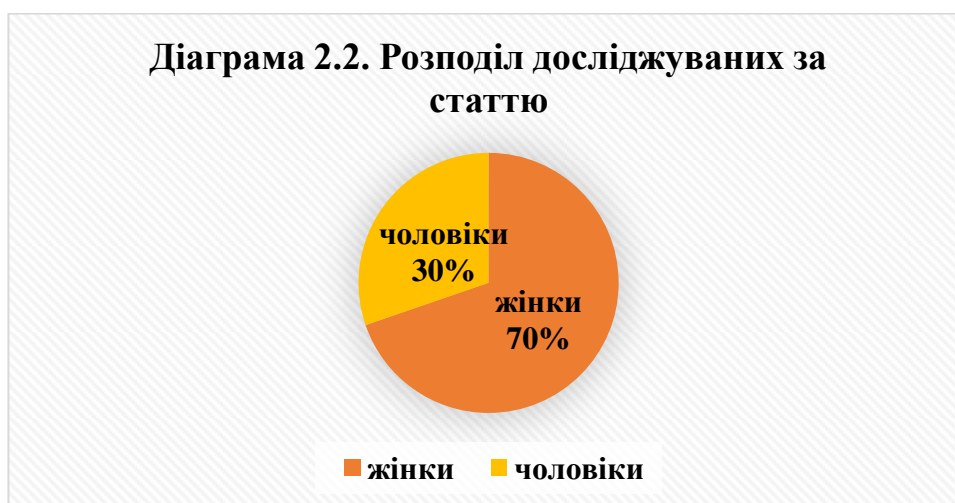


Рис. 2.2. Розподіл досліджуваних за статтю

З діаграми видно, що кількість досліджуваних жіночої статі значно переважає. Досліджуваних чоловічої статі всього 30%.

Отже, в дослідженні взяли участь підлітки з християнських спільнот та шкіл Львівської області, віком 13-16 років, значна частина досліджуваних жіночої статі.

2.3. Аналіз даних

Для статистичного опрацювання отриманих даних було використано програму Statistica 8.0. Спершу було здійснено перевірку нормальності розподілу даних. Застосовано критерій Шапіро – Вілкса, згідно якого шкала синдрому FoMO ($p=0,05$), узгоджена з нормальним розподілом (Додаток Г, рис. Г.1). Результати перевірки шкал опитувальника прив'язаність до батьків для старших підлітків М. Яремчука (надійний стиль прив'язаності, тривожно-амбівалентний стиль прив'язаності, уникаючий стиль прив'язаності до матері і батька по усіх шкалах $p = 0,00$), не є узгодженими з нормальним розподілом (Додаток Г, рис. Г.2). Розподіл даних за шкалами опитувальника «Взаємодія батьки-діти» І. М. Марковської також не узгоджений за нормальним розподілом (Додаток Г, рис. Г.3). Шкали опитувальників MUI (Шелдон, Браянт) та опитувальника самотності (Рассел, Пепло, Фергюсон) не узгоджені згідно нормального розподілу ($p \leq 0,05$). Так як більшість шкал опитувальників не узгоджені з нормальним розподілом було обрано непараметричні критерії дослідження.

Згідно результатів описової статистики: середні значення шкали FoMO зображено на рис. 2.3. Лише 4% досліджуваних підлітків мають високий рівень вираженості синдрому FoMO, середній рівень - притаманний 58%, а низький – 38% досліджуваних.

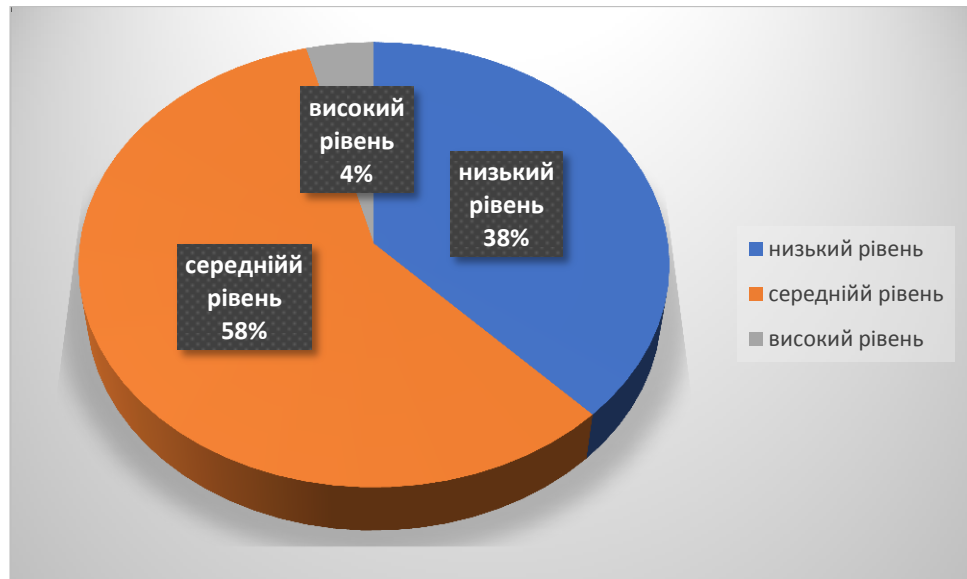


рис. 2.3. Показники рівня вираженості синдрому FoMO у підлітків

З рисунку видно, що більшість досліджуваних мають середній рівень вираженості синдрому FoMO.

Середні значення шкал за опитувальником прив'язаність до батьків для старших підлітків Яремчука показано на рис.2.4. Надійний стиль прив'язаності до матері притаманний 64 досліджуваним, уникаючий стиль прив'язності – 5 досліджуваним і амбівалентий стиль – 7 досліджуваним. Надійний стиль прив'язаності до батька притаманний 44 досліджуваним, уникаючий стиль прив'язності – 25 досліджуваним і амбівалентий стиль – 5 досліджуваним.

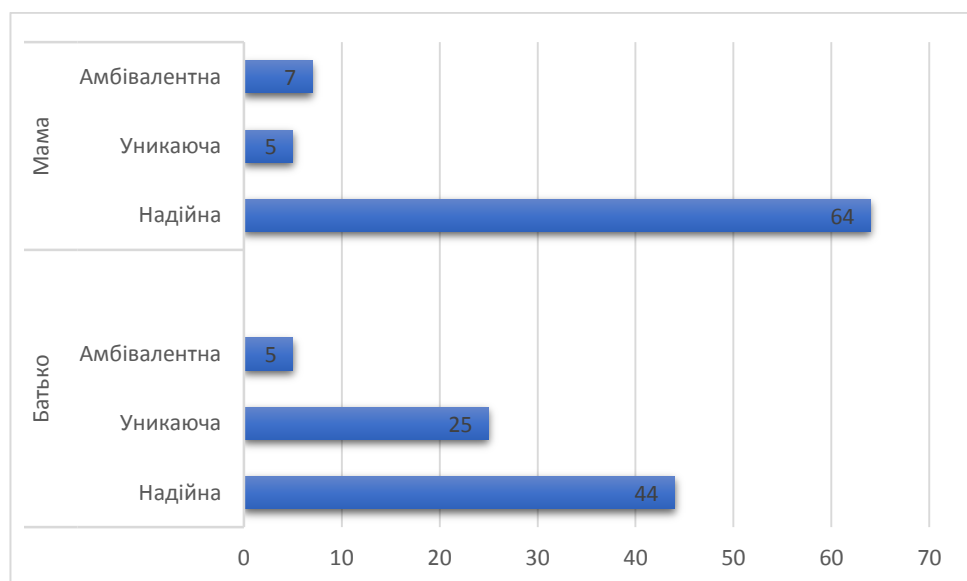


рис. 2.4. Показників стилів прив'язаності у підлітків

Згідно результатів зображених на рисунку більшість досліджуваних мають надійний стиль прив'язаності до матері і до батька.

За результатами середніх значень опитувальника Марковської «Взаємодія батьки-діти» видно, що показники виховних стилів матері є вищими, ніж виховні стилі батька, зокрема за шкалами невимогливість/вимогливість, автономія/контроль, емоційна дистанція/близькість, відкинення/прийняття та інші. Однаковими є показники за шкалами м'якість/строгість та непослідовність/послідовність. Дані відображено на рис. 2.5.

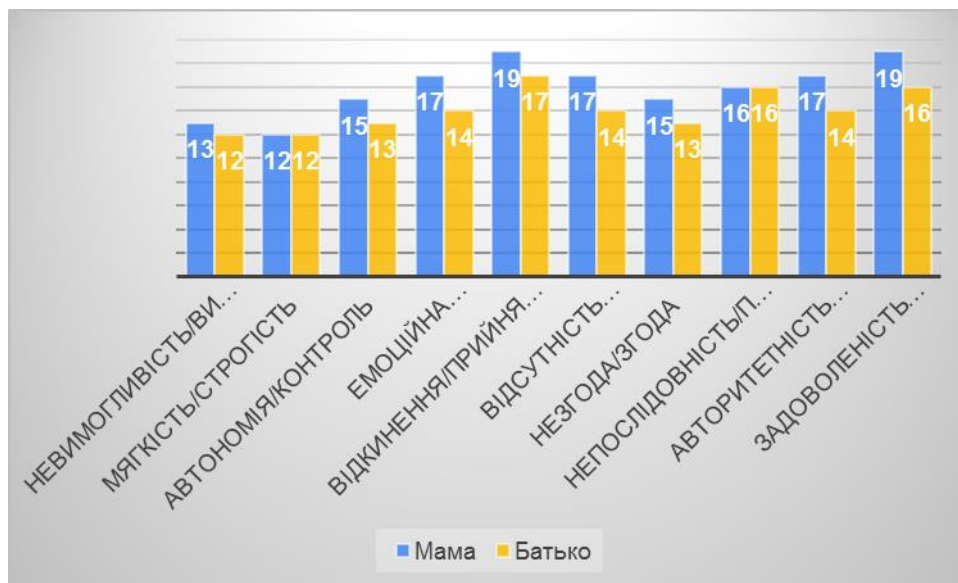


рис. 2.5. Порівняння середніх значень виховних стилів матері та батька за опитувальником Марковської

Отже, згідно більшості шкал показники виховних стилів матері є вищими, ніж у батька.

Згідно результатів опитувальника MUI (Шелдон, Браянт) отримано наступні дані (рис. 2.6). Високими є показники за шкалами спостереження (за іншими) та документація (зобразити своє життя через фотографії), шкали популярність та творчість відповідають середнім значенням.

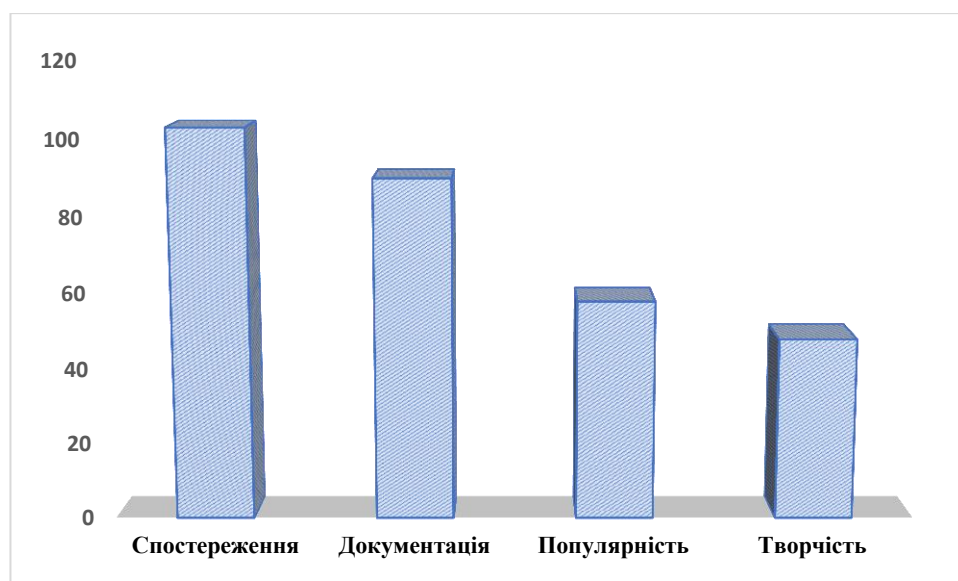


рис. 2.6. Середні показники згідно опитувальника MUI (Шелдон, Браянт)

Отже, найяскравішими мотивами користування соціальною мережею Instagram є спостереження за іншими та документація свого життя через фотографії.

Згідно результатів опитувальника самотності запропонованого Д. Расселом, Л. Пепло, М. Фергюсоном, який призначений для визначення рівня суб'єктивного відчуття людиною своєї самотності, було встановлено, що високий рівень самотності характерний для 8% досліджуваних, середній рівень – 24% досліджуваних та низький рівень – 68% (рис. 2.7).

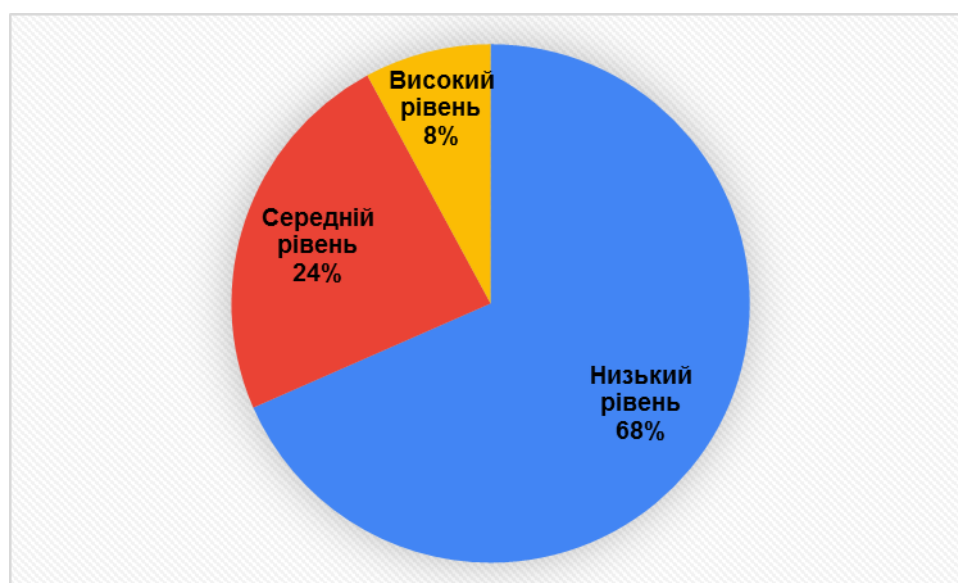


рис. 2.7. Показники середніх значень згідно опитувальника самотності (Рассел, Пепло, Фергюсон)

Отже, найбільше досліджуваних мають низький рівень суб'єктивного відчуття самотності, а найменше досліджуваних мають високий рівень.

Висновки до другого розділу

Емпіричне дослідження відбувалося в онлайн форматі за інформованою згодою учасників. Для дослідження було використано методики: опитувальник Fear of Missing Out Scale (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013), опитувальник прив'язаності до батьків для старших підлітків М. В. Яремчука та опитувальник «Взаємодії батьки-дитина» (підлітковий варіант) І. М. Марковської. А також опитувальник мотивів користування соціальною мережею Instagram MUI Шелдона, Браянта та опитувальник самотності Рассела, Пепло, Фергюсона. У дослідженні взяли участь підлітки віком 13-16 років, з християнських спільнот. Значно переважають досліджувані жіночої статі. Для перевірки гіпотез було використано кореляційний аналіз, порівняльний аналіз та регресійний аналіз.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИРАЖЕНОСТІ СИНДРОМУ FoMO У ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМИ СТИЛЯМИ ПРИВ'ЯЗАНOSTІ

3.1. Зв'язок між вираженістю синдрому FoMO і стилями прив'язаності у підлітків

Гіпотеза 1. Існує зв'язок між вираженістю синдрому FoMO із стилями прив'язаності та стилями виховання у підлітків. Гіпотезу перевірено методом кореляційного аналізу за статистичним непараметричним критерієм Спірмена. Результати графічно зображено на кореляційних плеядах рис. 3.1, 3.2, 3.3. Виявлено, що існує статистично значущий прямий зв'язок між синдромом FoMO та амбівалентним стилем прив'язаності до обох батьків ($r = 0,24$, $p \leq 0,01$) і ($r = 0,27$, $p \leq 0,01$).

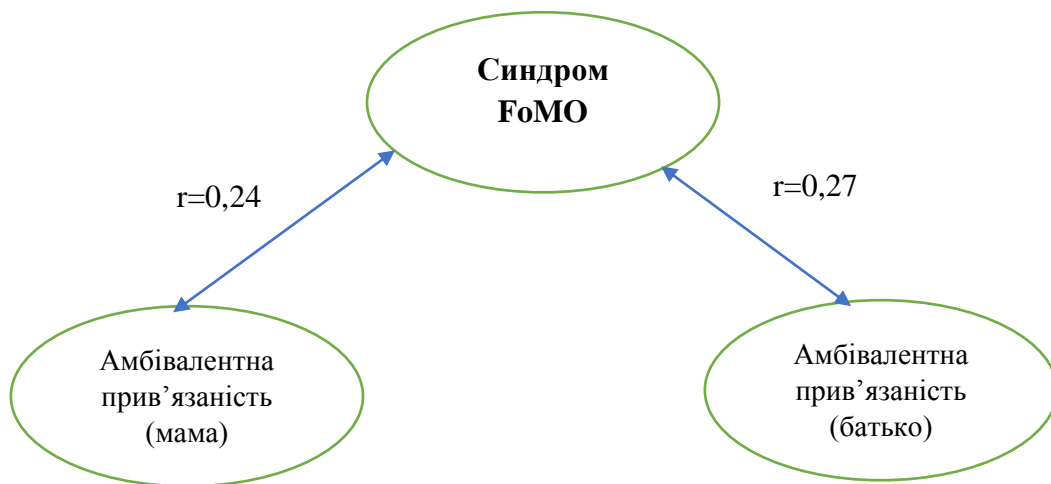


Рис. 3.1. Зв'язок синдрому FoMO із амбівалентним стилем прив'язаності до матері і до батька

Встановлено, що існує значущий обернений зв'язок між синдромом FoMO та виховними стилями прив'язаності до матері, такими як емоційна дистанція/близькість ($r = -0,23$, $p \leq 0,01$), відкинення/прийняття ($r = -0,30$, $p \leq 0,01$), непослідовність/послідовність ($r = -0,28$, $p \leq 0,01$) та задоволеність стосунками ($r = -0,29$, $p \leq 0,01$) (рис.3.2).

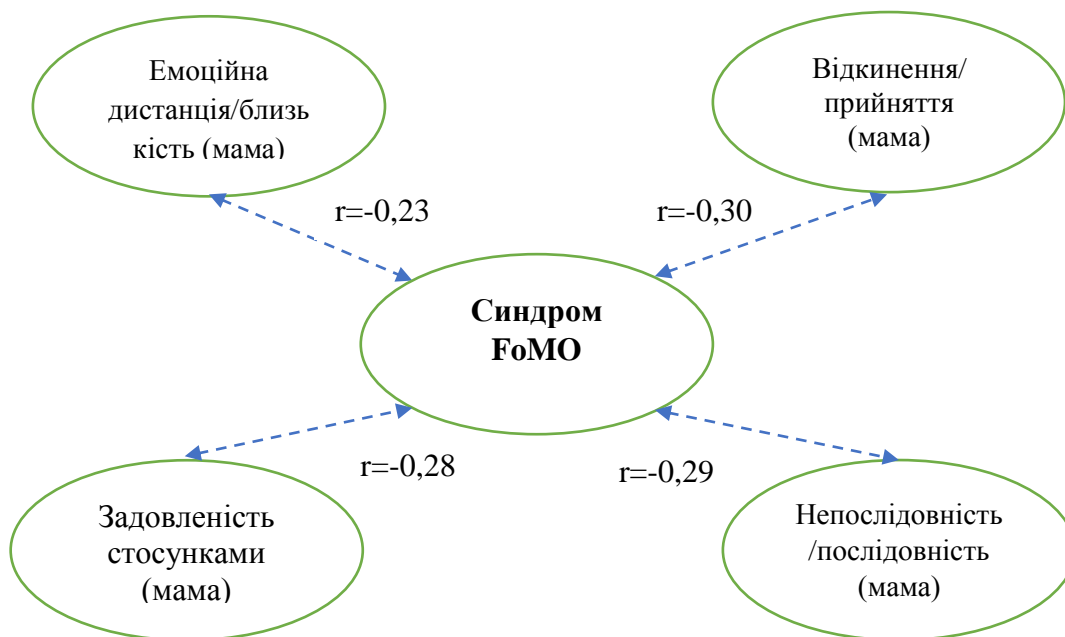


Рис. 3.2. Зв'язок синдрому FoMO із виховними стилями прив'язаності до матері

Додатковими результатами дослідження стали наступні. Статистично значущих показників мотивів користування соціальних мереж у зв'язку із синдромом FoMO не виявлено. Проте, існує статистично значущий прямий зв'язок між синдромом FoMO та суб'єктивним відчуттям самотності ($p=0,42$). Результати зображено на рис. 3.3.

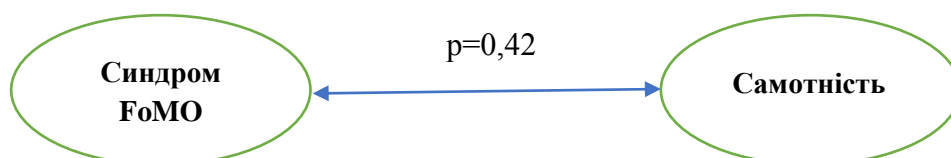


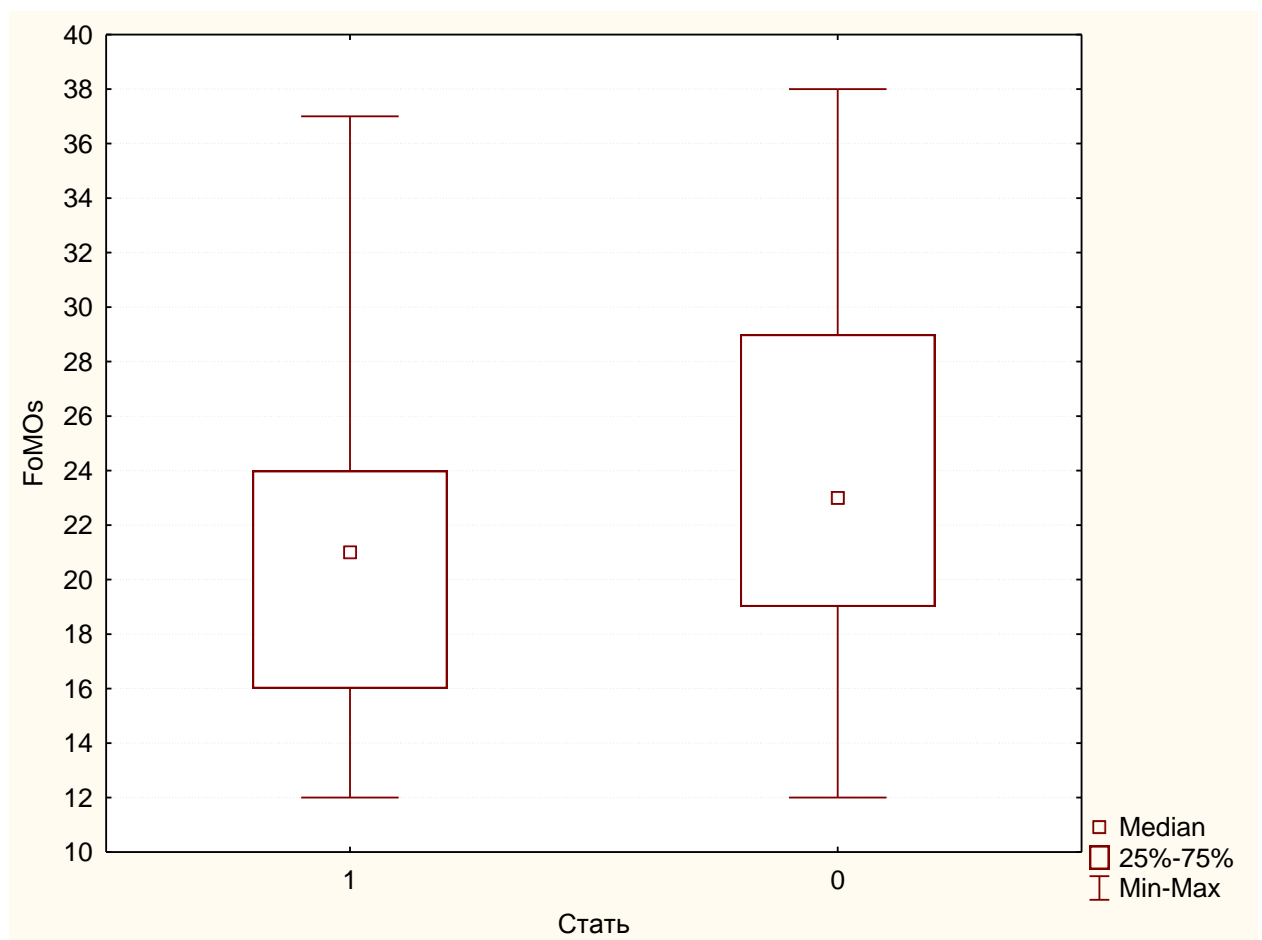
Рис. 3.3. Зв'язок синдрому FoMO із самотністю

Отже, синдром FoMO пов'язаний із суб'єктивним переживанням своєї самотності у досліджуваних підлітків.

Гіпотеза про зв'язок між вираженістю синдрому FoMO із стилем прив'язаності та стилем виховання у підлітків частково підтвердилася, оскільки зв'язок наявний із амбівалентним стилем прив'язаності та виховними стилями прив'язаності до матері такими як емоційна дистанція/близькість, відкинення/прийняття, непослідовність/послідовність та задоволеність стосунками.

3.2. Статтєво-вiковi вiдмiнностi вираженостi синдрому FoMO у пiдлiткiв з рiзними стилями прив'язаностi

Гiпотеза 2. Пiдлiтки жiночої статi мають бiльш виражений рiвень синдрому FoMO, нiж пiдлiтки чоловiчої статi; пiдлiтки 15-16 рокiв мають бiльш виражений рiвень синдрому FoMO, нiж пiдлiтки 13-14 рокiв. Для перевiрки цiєї гiпотези було порiвняно значення юнакiв та дiвчат за шкалою вираженостi синдрому FoMO. А також значення шкали вiк будуть порiвнюватися за шкалою вираженостi синдрому FoMO. Гiпотезу перевiрено методом порiвняльного аналізу за статистичним непараметричним критерiєм Мана-Уiтнi. Результати порiвняльного аналізу дослiджуваних за показниками синдрому FoMO у групах дослiджуваних за статтю зображено на рис. 3.4.



Примiтка: 0 – жiноча статтє; 1 – чоловiча статтє

Рис. 3.4. Порiвняльний аналіз дослiджуваних за показниками синдрому FoMO у групах дослiджуваних за статтю

На графіку зображено порівняльний аналіз досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних за статтю. Суттєвих статистично значимих відмінностей у досліджуваних групах за статтю немає ($p=0,99$).

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних за віком зображено на рис 3.5.

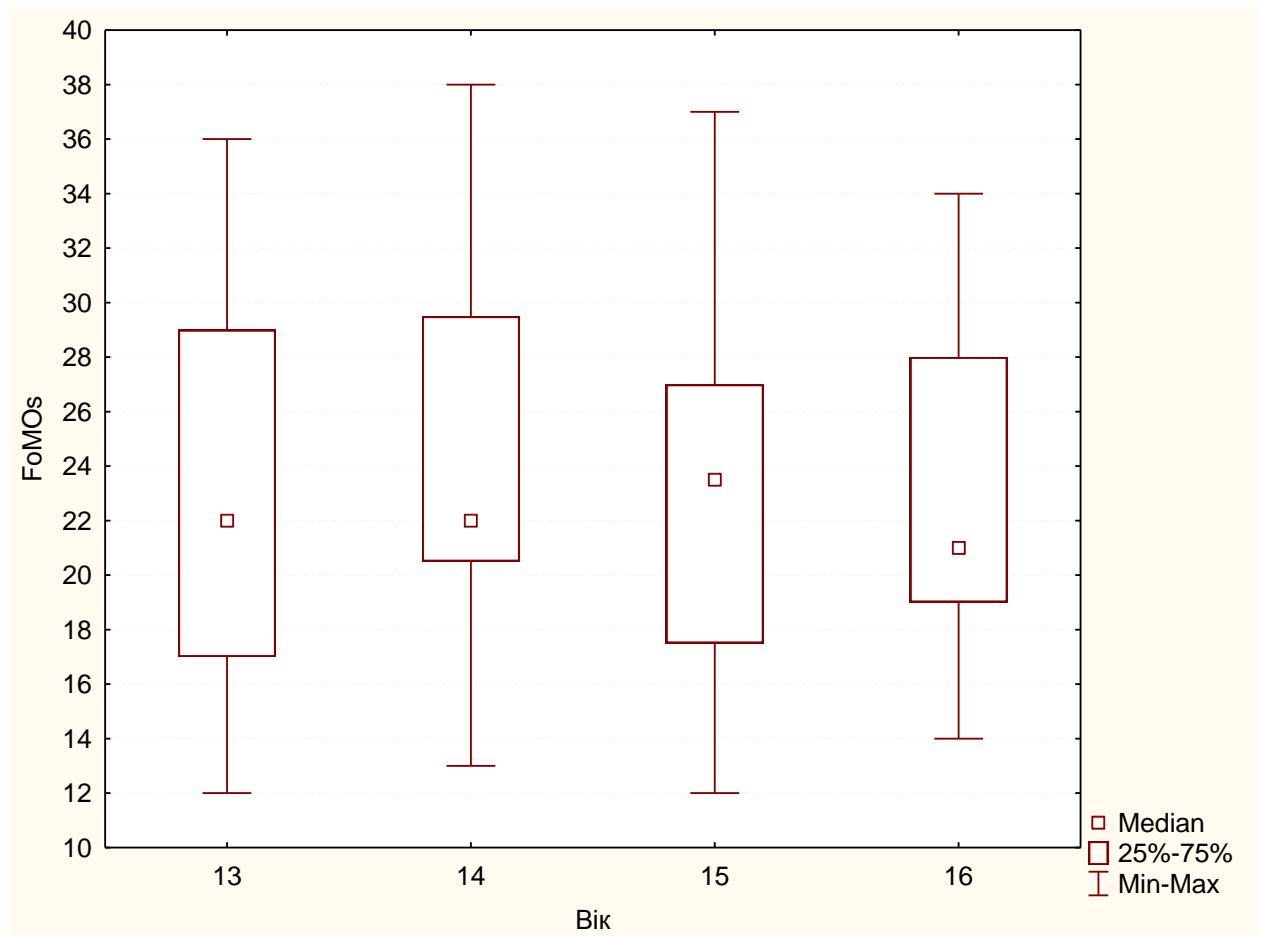


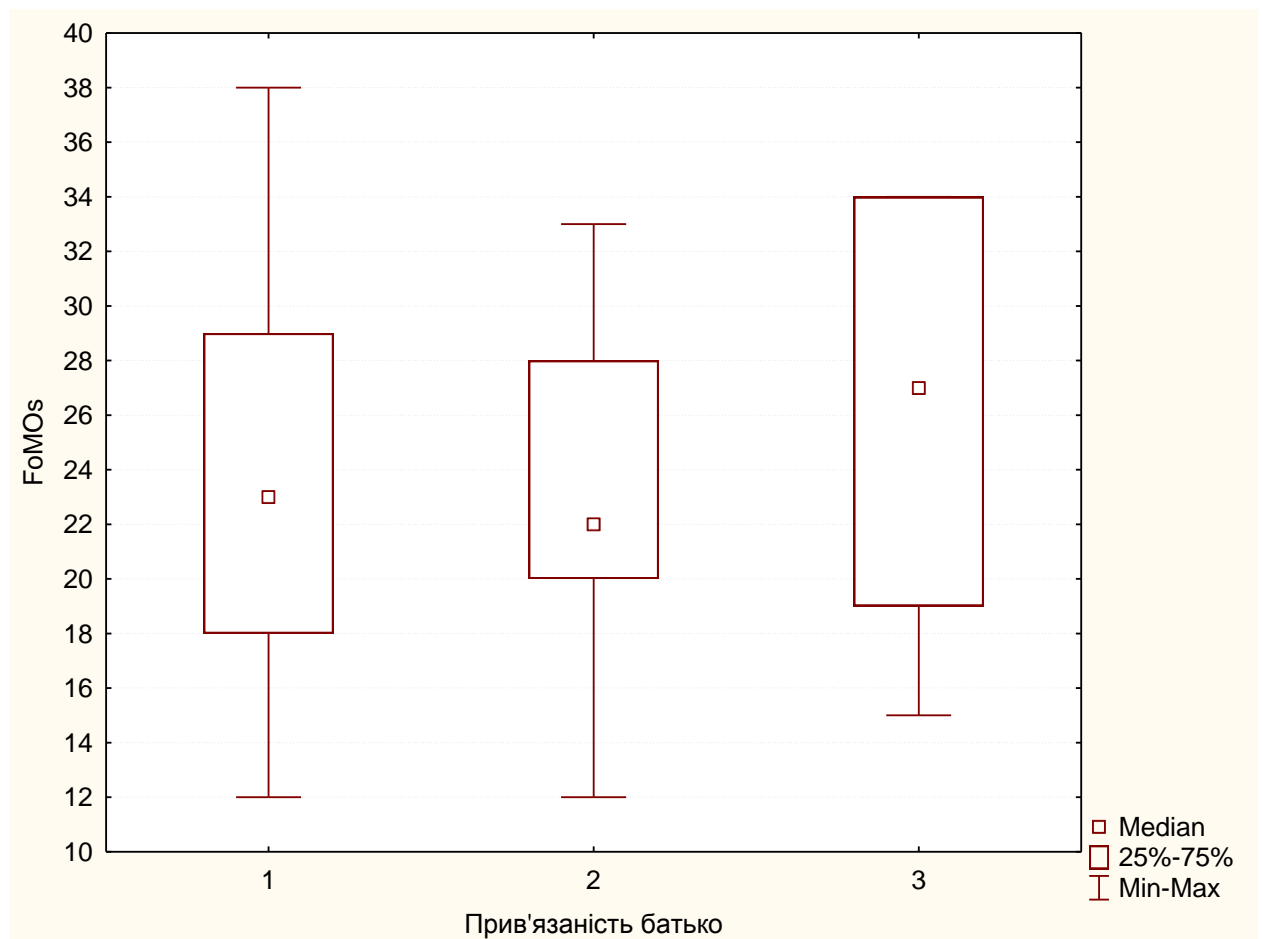
Рис. 3.5. Порівняльний аналіз досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних за віком

На графіку зображено порівняльний аналіз досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних за віком. Суттєвих статистично значимих відмінностей у досліджуваних групах за віком немає ($p=0,92$).

Отже, гіпотеза про наявність статево-вікових відмінностей вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності не підтвердилася.

3.3. Відмінності у вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності

Гіпотеза 3. У підлітків з ненадійними стилями прив'язаності синдром FoMO є більш виражений у порівнянні з підлітками з надійним стилем прив'язаності. Для перевірки цієї гіпотези досліджуваних спершу поділено на три групи за стилем прив'язаності (надійна, уникаюча, амбівалентна). Ці значення було порівняно за шкалою вираженості синдрому FoMO. Гіпотезу перевірено методом порівняльного аналізу за статистичним критерієм Краскела-Уоллеса. Отримані результати зображено на рис. 3.6.

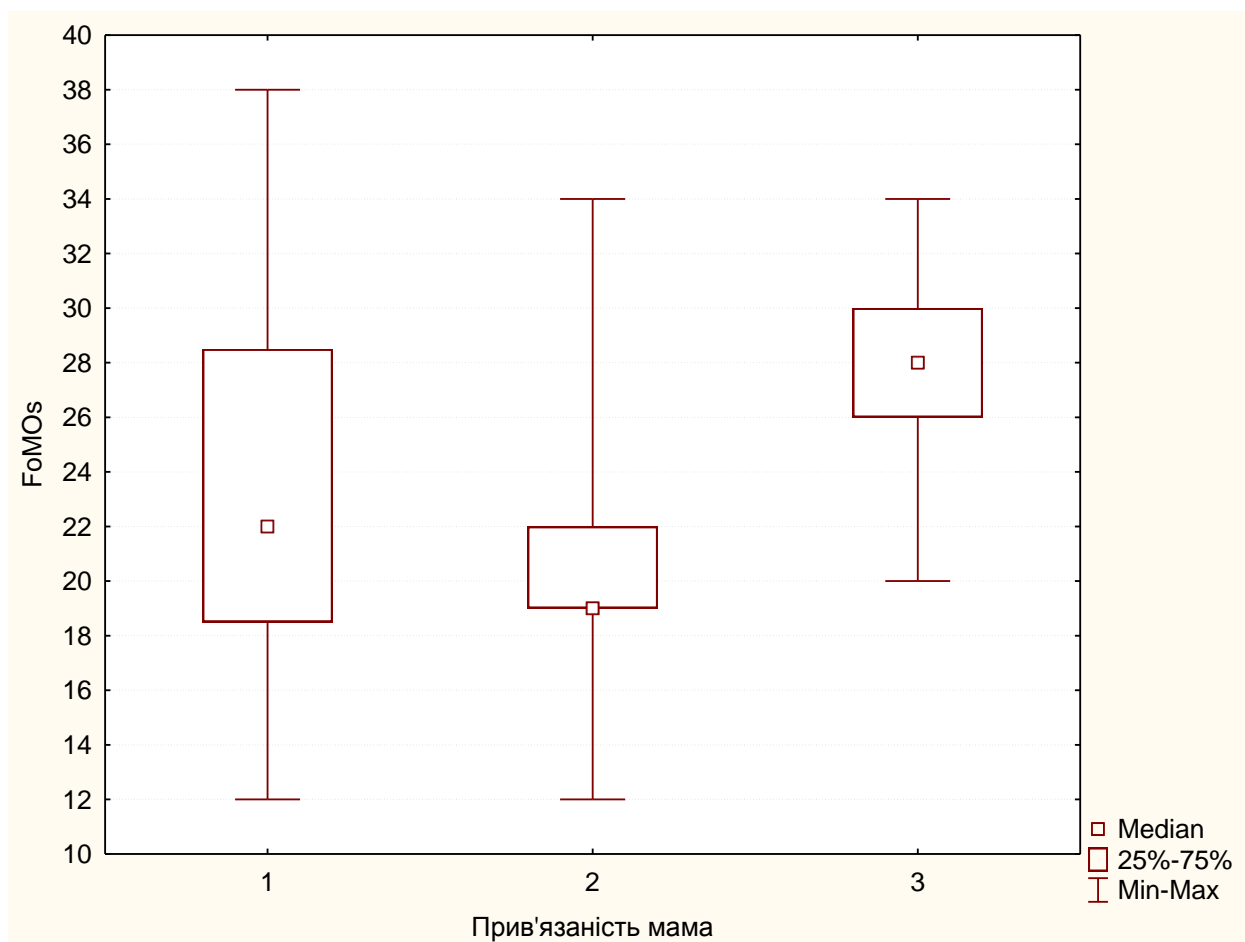


Примітка: 1 – надійний стиль прив'язаності, 2 – уникаючий стиль прив'язаності та 3 – амбівалентний стиль прив'язаності

Рис. 3.6. Порівняльний аналіз досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних з різними стилями прив'язаності до батька

На графіку зображено порівняльний аналіз досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних з різними стилями прив'язаності до батька. Найбільш високий показник у групі досліджуваних з амбівалентним стилем прив'язаності до батька, проте суттєвих статистично значимих відмінностей у досліджуваних групах немає ($p=0,79$).

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних з різними стилями прив'язаності до матері зображено на рис. 3.7.



Примітка: 1 – надійний стиль прив'язаності, 2 – уникаючий стиль прив'язаності та 3 – амбівалентний стиль прив'язаності

Рис. 3.7. Порівняльний аналіз досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних з різними стилями прив'язаності до матері

На графіку зображено порівняльний аналіз досліджуваних за показниками синдрому FoMO у групах досліджуваних з різними стилями

прив'язаності до матері. Найбільш високий показник у групі досліджуваних з амбівалентним стилем прив'язаності до матері, проте суттєвих статистично значимих відмінностей у досліджуваних групах немає ($p=0,12$).

Отже, гіпотеза про те, що у підлітків з ненадійними стилями прив'язаності синдром FoMO є більш виражений у порівнянні з підлітками з надійним стилем прив'язаності не підтвердилася.

3.4. Роль стилю прив'язаності у вираженості синдрому FoMO

Гіпотеза 4. Стиль прив'язаності відіграє роль у вираженості синдрому FoMO.

Для перевірки цієї гіпотези було застосовано множинний регресійний аналіз, щоб з'ясувати, які стилі прив'язаності та виховні стилі («Взаємодія батьки-діти» Марковської) є найбільш визначальними у контексті показника вираженості синдрому FoMO у підлітків. У регресійну модель ми віднесли шкали надійної, уникаючої та амбівалентної прив'язаності до батька і до матері, а також виховні стилі матері та батька такі як невимогливість-вимогливість; м'якість-строгість; автономність-контроль; емоційна дистанція-близькість; відкинення-прийняття; відсутність співпраці-співпраця; незгода-згода; непослідовність-послідовність; авторитетність батьків; задоволеність відносинами з батьками. Зокрема, ми вважаємо, що уникаючий і амбівалентний стилі прив'язаності є більш визначальними у вираженості синдрому FoMO. Значення по множинному регресійному аналізу ролі стилів прив'язаності та виховних стилів у вираженості синдрому FoMO представлено у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Множинний регресійний аналіз стилів прив'язаності у вираженості синдрому FoMO

Regression Summary for Dependent Variable: FoMOs (Дані) R= ,50958152 R ² = ,25967332 Adjusted R ² = ,18346322 F(7,68)=3,4073 p<,00353 Std.Error of estimate: 5,9885						
	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(68)	p-level
Intercept			31,48444	5,416402	5,81280	0,000000
М.Непосл/посл	-0,049694	0,133922	-0,08461	0,228007	-0,37107	0,711742
Б.Амб	0,348320	0,126897	0,69303	0,252480	2,74490	0,007736
Б.Уник	-0,253672	0,117826	-0,31161	0,144737	-2,15295	0,034873
М.Відк/прийн	-0,485216	0,176076	-0,81788	0,296794	-2,75573	0,007509
М.Авторит	0,290385	0,159368	0,40446	0,221975	1,82211	0,072836
Б.Незг/зг	0,381882	0,159065	0,59550	0,248043	2,40080	0,019101
Б.Авт/конт	-0,322916	0,158382	-0,49450	0,242538	-2,03884	0,045356

*Примітка. * - Б.Амб - амбівалентна прив'язаність до батька; Б.Уник. - уникаюча прив'язаність до батька; М.Відк/прийн - відкинення/прийняття з боку мами; Б.Незг/зг - незгода/згода з батьком; Б.Авт/конт - автономія/контроль з боку батька.*

За результатами множинного регресійного аналізу виявлено статистично значущі показники за шкалами амбівалентний та уникаючий стиль прив'язаності до батька, а також шкалами виховних стилів батька, такими як автономія/контроль та незгода/згода. Крім того, статистично значущі показники виявлено у виховному стилі матері – відкинення/прийняття. Коефіцієнт множинної детермінації, тобто частка дисперсії залежної змінної, обумовлена мінливістю значень незалежної становить 26% ($R^2 = 0,26$). Отож, наша модель описує 26% дисперсії показника вираженості синдрому FoMO у підлітків.

Додатковими є статистично значущі результати множинного регресійного аналізу ролі суб'єктивного відчуття людиною своєї самотності. Коефіцієнт множинної детермінації становить 16% ($R^2 = 0,16$). Показник дисперсії суб'єктивного відчуття самотності вираженості синдрому FoMO у підлітків становить 16%.

Таблиця 3.2

Множинний регресійний аналіз самотності у вираженості синдрому FoMO

Regression Summary for Dependent Variable: FoMOs (Дані) R= ,40139522 R?= ,16111813 Adjusted R?= ,14978188 F(1,74)=14,213 p<,00033 Std.Error of estimate: 6,1108						
	Beta	Std.Err. - of Beta	B	Std.Err. - of B	t(74)	p-level
Intercept			19,36943	1,256906	15,41040	0,000000
Самотн	0,401395	0,106472	0,21819	0,057876	3,76997	0,000326

*Примітка. * - Самотн – самотність.*

Отже, гіпотеза про роль стилів прив'язаності та стилів виховання у вираженості синдрому FoMO підтвердилася.

3.5. Дискусія результатів

Дане дослідження було спрямовано на виявлення вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності. Результати показали взаємозв'язок стилів прив'язаності та стилів виховання із синдромом FoMO. Було виявлено, що амбівалентний стиль прив'язаності до обох батьків має прямий зв'язок із показником синдрому FoMO та обернений зв'язок із виховними стилями матері такими як емоційна дистанція/близькість, відкинення/прийняття, непослідовність/послідовність та задоволеність стосунками. Такі результати вказують на те, що підлітки з амбівалентним стилем прив'язаності до обох батьків більш схильні до синдрому FoMO. Так як синдром FoMO – це комплекс емоцій, домінуючим серед яких є тривога, яка характеризується бажанням постійно залишатися на зв'язку з тим, що роблять інші (Przybylski та ін., 2013). Це пояснюється тим, що особи з амбівалентним стилем прив'язаності до батьків демонструють ознаки тривоги навіть до розлуки з матір'ю, тяжко переживають відсутність матері в епізодах розлучення, під час возз'єднання спостерігаються амбівалентні реакції: з одного боку, вони шукають контакту з матір'ю, з іншого – перешкоджають здійсненню контакту та взаємодії (Яремчук, 2005). Обернений зв'язок між синдромом FoMO та виховними стилями, означає що чим більш вираженими є емоційна дистанція, відкидання, непослідовність у вихованні та незадоволеність стосунками з матір'ю тим вищим є рівень вираженості синдрому FoMO. Отож, коли підлітки відчувають відкинення, неприйняття з боку материнської фігури, то починають наділяти світ ворожими смислами. Це перешкоджає етапу сепарації/індивідуації підліткового віку, побудові стосунків прив'язаності з групою ровесників, адже підліток починає окреслювати кордони між собою та іншими, а це ускладнюють наявність двох конфліктів: автономія протистоїть близькості, а також страх поглинання протистоїть страху самотності (Mahler M, Pine F., Bergman A. (1975). Подібні результати були отримані у дослідженні

Sela, Y., Zach, M., Amichay-Hamburger, Y., Mishali, M., & Omer, H., (2019), де сімейне середовище, що характеризується відсутністю теплих і підтримуючих взаємодій і, навпаки, підвищеним рівнем конфліктних і критичних взаємодій, корелює з появою синдрому FoMO. Крім того, дослідження De Coninck D., Bloemen N., (2020) виявили, що структура сім'ї та стиль батьківства відіграють важливу роль у розвитку FoMO: будучи частиною функціональної сім'ї, батьківський стиль виховання та уявлення про якісні стосунки з батьками є захисними факторами перед синдромом FoMO.

За результатами порівняльного аналізу про статево-вікові відмінності синдрому FoMO у підлітків статистично значущих результатів ми не отримали. Однак середні показники синдрому FoMO були вищі у осіб жіночої статі, ймовірно через їхню переважаючу більшість. Ці дані відрізняються від результатів дослідження Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, (2013) яке, показало, що молоді особи зокрема чоловіки, мали тенденцію до вищих рівнів синдрому FoMO. Це може свідчити про недостатню кількість осіб чоловічої статі в нашому дослідженні, а також про соціальну залученість підлітків до християнських та патріотичних спільнот, що забезпечує їм почуття причетності до інших. Відмінності по віку між підлітками 13-14 та 15-16 років також не показали значущих результатів. Згідно із дослідженням Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, (2013) молоді люди мають більшу схильність до синдрому FoMO.

За результатами порівняльного аналізу відмінностей показників синдрому FoMO у підлітків згідно стилів прив'язаності до матері і до батька статистично значущих відмінностей немає. Однак середні показники синдрому FoMO є вищими у осіб з амбівалентним стилем прив'язаності до обох батьків. Подібні результати знаходимо у дослідженні Holte, A. J., & Ferraro, F. R. (2020) де йдеться про те, що тривожна прив'язаність впливає на те, як схильність до нудьги прогнозує появу синдрому FoMO. Це пояснюється тим, що люди з тривожною прив'язаністю, як правило, побоюються, що їхні близькі люди

недоступні та/або вони покинуть їх (Hazan & Shaver, 1987; Main et al., 1985). Відповідно, коли їм нудно, тривожно прив'язані люди стикаються з думками, що їхні близькі недоступні і можуть їх покинути. Бажання цих людей чіплятися за інших під час тривоги, спричиняє зростання синдрому FoMO, оскільки вони не перебувають зі своїми близькими людьми і втрачають можливість провести час з ними. Такі дані частково пояснюють отримані результати даного дослідження.

За результатами регресійного аналізу модель нашого дослідження надійного, уникаючого та амбівалентного стилів прив'язаності та виховних стилів матері і батька описує 26% дисперсії показника вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності. Це є статистично значущий показник за допомогою якого ми можемо до певної міри пояснити роль стилів прив'язаності та виховних стилів у появі вираженості рівня синдрому FoMO.

3.6. Обмеження та перспективи дослідження

Серед можливих обмежень дослідження, що могли вплинути на отримані результати є група досліджуваних, а саме недостатня кількість учасників дослідження та переважаюча більшість жіночої статі. У переважаючій більшості досліджувані відрізнялися надійним стилем прив'язаності до обох батьків, що сприяло недостатній кількості досліджуваних з ненадійними стилями прив'язаності. Відтак, більшість досліджуваних ведуть соціально-активне життя із залученістю до християнських та патріотичних спільнот, що забезпечує почуття причетності до інших і є протилежним до переживання синдрому FoMO. На майбутнє потрібно врахувати цю відмінність у порівняльному аналізі вираженості синдрому FoMO у підлітків із високою активністю у соціальній діяльності та низькою активністю. Згідно додаткових

результатів дослідження існує зв'язок між синдромом FoMO та почуттям своєї самотності, ці дані можна використати для розширення подальших досліджень.

Крім того, була здійснена лише первинна адаптація опитувальника Fear of Missing Out Scale (FoMOs) (Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013), тобто опитувальник був перекладений українською мовою та пораховано показник надійності коефіцієнт альфа Кронбаха, який становить $\alpha = 0,77$. Подальшими кроками буде повна адаптація опитувальника FoMOs на українській вибірці. Для розширення подальших досліджень окрім кількісних методів можна включити також якісні методи, які б допомогли краще зрозуміти особливості прив'язаності та розуміння досліджуваними поняття синдрому FoMO.

Висновки до третього розділу

Гіпотези дослідження підтвердилися частково. Взаємозв'язок між синдромом FoMO наявний із амбівалентним стилем прив'язаності та деякими виховними стилями з боку матері. Результати порівняльного аналізу не дали статистично значущих результатів. Результати регресійного аналізу показали роль стилів прив'язаності та стилів виховання у вираженості синдрому FoMO на 26%. Результати нашого дослідження є схожими до даних попередніх досліджень про зв'язок ненадійних стилів прив'язаності та стилів виховання із синдромом FoMO. Отже, ненадійні стилі прив'язаності опосередковують появу синдрому FoMO тому слід звернути увагу на стилі виховання та сімейне середовище.

ВИСНОВКИ

Основною метою цього дослідження було дослідити вираженість синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності. В результаті аналізу наукових джерел було сформовано теоретичну модель взаємозв'язку синдрому FoMO, стилів прив'язаності та стилів виховання, акцентуючи на тому, що незадоволені базові потреби прив'язаності, ймовірно призводять до вищого рівня синдрому FoMO. Для дослідження вираженості синдрому FoMO у підлітків з різними стилями прив'язаності було обрано групу досліджуваних та відповідні методики. За допомогою теоретико-методологічного аналізу наукових джерел, було здійснено узагальнення та систематизацію теоретичних підходів, а також результатів наукових досліджень. В цьому дослідженні застосовувались кількісні методи дослідження, зокрема тестування. Для обробки результатів були використані такі статистичні методи: кореляційний, порівняльний, регресійний аналізи.

Гіпотези дослідження про зв'язок між стилями прив'язаності, виховними стилями та синдромом FoMO підтвердилися. Із створеної теоретичної моделі зв'язку синдрому FoMO та стилів прив'язаності і виховних стилів підтвердилось те, що ненадійний стиль прив'язаності, зокрема амбівалентна прив'язаність до обох батьків має прямий зв'язок із вираженістю синдрому FoMO у підлітковому віці та обернений зв'язок між виховними стилями матері такими як емоційна дистанція/близькість, відкинення/прийняття, непослідовність/послідовність та задоволеність стосунками. Отож, емоційна дистанція, відкинення, непослідовність з боку матері призводять до незадоволеності стосунками, а відтак до амбівалентного стилю прив'язаності. Порівняльний аналіз не виявив статистично значущих відмінностей, ймовірно через нерівномірний розподіл досліджуваних у порівняльних групах. Згідно результатів регресійного аналізу було встановлено значущі статистичні чинники стилів прив'язаності та виховних стилів, а саме ці дані описують 26%

дисперсії показника вираженості синдрому FoMO у підлітків. Підтвердилось, що амбівалентний стиль прив'язаності до батька є визначальним у вираженості синдрому FoMO, а також статистично значущими є його виховні стилі автономія/контроль та незгода/згода. Крім того, статистично значущі показники виявлено у виховному стилі матері – відкинення/прийняття.

На основі теоретичного та емпіричного аналізу можна сказати, що стилі прив'язаності та стилі виховання певною мірою визначають рівень вираженості синдрому FoMO. Надійний стиль прив'язаності до обох батьків та виховні стилі впливають на атмосферу сім'ї, у якій підлітки почуються причетними та спорідненими зі своїми батьками, що дає змогу ефективно діяти у світі разом з іншими та займати активну роль у християнських та патріотичних спільнотах, зокрема. Згідно теоретичних даних закордонних досліджень синдрому FoMO та стилів прив'язаності у підлітків було встановлено, що надійний стиль прив'язаності відіграє захисну роль перед розвитком синдрому FoMO. А ненадійні стилі прив'язаності, навпаки є передвісниками ймовірного проблемного використання смартфона, що зумовлено синдромом FoMO. При цьому особи з ненадійними стилями прив'язаності шукають соціальної підтримки в Інтернеті. Відповідно важливим аспектом теоретичної моделі дослідження було обрано базові потреби прив'язаності, що впливають із виховних стилів матері та батька та стилів прив'язаності. У нашому дослідженні ми доповнили результати попередніх досліджень на українській групі досліджуваних.

Перспективи майбутніх досліджень полягають у розширенні вивчення синдрому FoMO з іншими психологічними конструктами, зокрема самотністю, заздрістю та ін.. А також врахування того, наскільки соціально активне життя веде молода особа. Окрім цього, варто детальніше дослідити саме поняття синдрому FoMO, його психодинамічний контекст у зв'язку із прив'язаністю.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гулько Г. О. (2017) Психологічні чинники актуалізації особистісних властивостей тривожного спектру в ситуації досягнення : дис. ... канд. псих. наук : 19.00.01 / Г. О. Гулько.
2. Дуброва Т. (2010) Вплив комп'ютерних ігор на особистість дитини [Текст] / Тетяна Дуброва, Нестор Дубневич // *Психолог.* – № 8. – С. 26–30.
3. Іванова Т. (2020) Тривога як психологічний феномен Сумський державний університет, Вісник Львівського університету. *Серія психологічні науки*. Випуск 6. С. 72–78 УДК 159.922 (045) DOI <https://doi.org/10.30970/2522-1876-2020-6-11>
4. Изард К.Э. (1999) Психология эмоций / Перев. с англ. – СПб: Издательство «Питер».
5. Макгиннис П. (2021) *FOMO sapiens. Как избавиться от страха упущенных возможностей и начать принимать правильные решения*, Альпина Паблишер.
6. Савчин М. В., Василенко Л. П. (2005) *Вікова психологія*. Навч. посіб. – К.: Академ. видав.
7. Сергеевкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П., Пасека О. В. (2012) *Вікова психологія*. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури.
8. Хорни К. (2004) *Невротическая личность нашего времени: самоанализ*. Москва : Айриспресс.
9. Методика: Взаимодействие родитель-ребенок (ВРР) И.М. Марковская. Режим доступу: <https://sites.google.com/site/test300m/diagnostika>
10. Методика: Шкала самотності Д. Рассел, Л. Пепло, М. Фергюсон. Під ред. В.Є. Ключко. *Вікова психологія*, 2003. Режим доступу: <http://medbib.in.ua/shkala-odinochestva-40005.html>
11. Шахмартова О. М. (2012) Подросток и компьютер // *Известия ПГПУ им. В.Г. Белинского*. № 28. С. 1339–1347.

12. Яремчук М. В. (2005) Особенности привязанности в детско-родительских отношениях и отношениях любви у старших подростков. *Психологическая наука и образование*. Режим доступа: https://psyjournals.ru/files/1345/psyedu_2005_n3_Yeremchuk.pdf.
13. Abel, J. P., Buff, C. L., Burr, S. A. (2016). Social media and the fear of missing out: Scale development and assessment. *Journal of Business & Economics Research*, 14(1), 33–44. <https://doi.org/10.19030/jber.v14i1.9554>
14. Adams SK, Williford DN, Vaccaro A, Kisler TS, Francis A, Newman B. (2017) The young and the restless: Socializing trumps sleep, fear of missing out, and technological distractions in first-year college students. *International Journal of Adolescence and Youth*; 22: 337–48.
15. Ainsworth, M. D. S., Blehar, M., Waters, E & Wall, S. (1978). Patterns of attachment. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
16. Alt, D. (2015). College students' academic motivation, media engagement and fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 49, 111-119. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.02.057>
17. Arend, R , Gove, F & Sroufe, L. A. (1979). Continuity of individual adaptation from infancy to kindergarten A predictive study of ego-resiliency and curiosity in pre-schoolers. *Child Development*, 50, 950-959.
18. Armsden, G.C., & Greenberg, M.T. (1987). The inventory of parent and peer attachment: Individual differences and their relationship to psychological well-being in adolescence. *Journal of Youth and Adolescence*, 16(5), 427-454. <https://doi.org/10.1007/BF02202939>
19. Baker, Z. G., Krieger, H., & LeRoy, A. S. (2016). Fear of missing out: Relationships with depression, mindfulness, and physical symptoms. *Translational Issues in Psychological Science*, 2(3), 275-282. <http://dx.doi.org/10.1037/tps0000075>
20. Beyens, I., Frison, E., and Eggermont, S. (2016). “I don’t want to miss a thing”: adolescents’ fear of missing out and its relationship to adolescents’

- social needs, Facebook use, and Facebook related stress. *Comput. Hum. Behav.* 64, 1–8. doi: 10.1016/j.chb.2016.05.083
21. Blackwell, D., Leaman, C., Tramposch, R., Osborne, C., and Liss, M. (2017). Extraversion, neuroticism, attachment style and fear of missing out as predictors of social media use and addiction. *Pers. Individ. Differ.* 116, 69–72. doi: 10.1016/j.paid.2017.04.039
22. Blais, J. J., Craig, W. M., Pepler, D., & Connolly, J. (2008). Adolescents online: The importance of internet activity choices to salient relationships. *Journal of Youth and Adolescence*, 37(5), 522-536
23. Bloemen, N., De Coninck, D. (2020). Social Media and Fear of Missing Out in Adolescents: The Role of Family Characteristics. <https://doi.org/10.1177/2056305120965517>
24. Bowlby, J. (1969). *Attachment and Loss: Volume 1 Attachment*. New York: Basic Books.
25. Bowlby J. A secure base: *Parent-child attachment and healthy human development*. N.Y., 1988.
26. Chang, F. C., Chen, P. H., Chiang, J. T., Chiu, C. H., Lee, C. M., Miao, N. F., & Pan, Y. C. (2015). The relationship between parental mediation and Internet addiction among adolescents, and the association with cyberbullying and depression. *Comprehensive Psychiatry*, 57, 21–28. <https://doi.org/10.1016/j.comppsy.2014.11.013>
27. Clayton, R. B., Leshner, G., & Almond, A. (2015). The extended iSelf: The impact of iPhone separation on cognition, emotion, and physiology. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 20(2), 119–135. <https://doi.org/10.1111/jcc4.12109>
28. Festinger, L. (1954). A theory of social comparison processes. *Human Relations*, 7(117).
29. Fox, J., & Moreland, J. J. (2015). The dark side of social networking sites: An exploration of the relational and psychological stressors associated with

- Facebook use and affordances. *Computers in Human Behavior*, 45, 168–176. doi:10.1016/j.chb.2014.11.083
30. Freud S. Inhibitions, Symptoms and Anxiety / S. Freud // The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XX (1925–1926): An Autobiographical Study, Inhibitions, Symptoms and Anxiety. The Question of Lay Analysis and Other Works. — London, 1959. — P. 75–176.
31. Hart, J., Nailling, E., Bizer, G. Y., and Collins, C. K. (2015). Attachment theory as a framework for explaining engagement with Facebook. *Pers. Individ. Differ.* 77, 33–40. doi: 10.1016/j.paid.2014.12.016
32. Hazan, C, & Shaver, P. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*, 52, 511-524
33. Herman, D. (2000). Introducing Short-Term Brands: A new Branding Tool for a New Consumer Reality. *Journal Of Brand Management*, 7(5), 330-340. doi:10.1057/bm.2000.23
34. Hodkinson C. ‘Fear of Missing Out’(FOMO) marketing appeals: A conceptual model. *Journal of Marketing Communications*. 2019; 25: 65–88.
35. Holte, A. J., & Ferraro, F. R. (2020). Anxious, bored, and (maybe) missing out: Evaluation of anxiety attachment, boredom proneness, and fear of missing out (FoMO). *Computers in Human Behavior*, 112, 106465. doi:10.1016/j.chb.2020.106465
36. Horney. K. (1950) *Neurosis and Human Growth: The Struggle Toward Self-Realization*. N.Y.: W.W. Norton & Co
37. Kim, K. J., Conger, R. D., Elder, G. H., & Lorenz, F. O. (2003). Reciprocal influences between stressful life events and adolescent internalizing and externalizing problems. *Child Development*, 74, 127–143. doi:10.1111/1467-8624.00525
38. Ko, H. C., Lin, M. P., & Wu, J. Y. (2011). Prevalence and psychosocial risk factors associated with internet addiction in a nationally/representative sample

- of college students in Taiwan. *Cyberpsychology, Behavior, and Social Networking*, 14, 741–746. <https://doi.org/10.1089/cyber.2010.0574>
- 39.Kwan Hoi Ching and Leung Man Tak (2017). The Structural Model in Parenting Style, Attachment Style, Self-regulation and Self-esteem for Smartphone Addiction. *Journal of Psychology & the Behavioral Sciences*.
- 40.Lepp, A., Li, J., & Barkley, J.E. (2016). College students' cell phone use and attachment to parents and peers. *Computers in Human Behavior*, 64, 401-408. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.07.021>
- 41.Liu, Q.X., Fang, X.Y., Deng, L.Y., & Zhang, J.T. (2012). Parent-adolescent communication, parental Internet use and Internet-specific norms and pathological Internet use among Chinese adolescents. *Computers in Human Behavior*, 28(4), 1269-1275. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2012.02.010>
- 42.Main, M., & Weston, D. R. (1981). The quality of the toddler's relationship to mother and to father: Related to conflict behavior and the readiness to establish new relationships. *Child Development*, 52, 932-940.
- 43.Mahler M, Pine F., Bergman A. (1975). *The Psychological Birth of the Human Infant. Symbiosis and Individuation*. New York: Basic Books.
<https://doi.org/10.1080/21674086.1976.11926782>
- 44.McGinnis P. (2004) Social Theory at HBS: McGinnis' Two FOs, *The Harbus*.
Режим доступа: <https://harbus.org/2004/social-theory-at-hbs-2749/>
- 45.Miller, S. (2012). Fear of missing out: Are you a slave to FOMO? Retrieved from ABC News: http://abcnews.go.com/health/wellness/fear-missing-slave-fomo/story?id=16629972&singlePage=true#.T_Tg48015.wF
- 46.Milyavskaya M, Saffran M, Hope N, Koestner R. (2018) Fear of missing out: prevalence, dynamics, and consequences of experiencing FOMO. *Motivation and Emotion*, 42: 725–37.
- 47.Oxford English Online Dictionary (2013). Accessed on August 1, 2015. Available at http://www.oxforddictionaries.com/us/definition/american_english/FOMO

48. Przybylski AK, Murayama K, DeHaan CR, Gladwell V. (2013) Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*. 2013; 29: 1841–8.
49. Ryan, R. M., and Deci, E. L. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *Am. Psychol.* 55, 68–78. doi: 10.1037/0003-066X.55.1.68
50. Sela, Y., Zach, M., Amichay-Hamburger, Y., Mishali, M., & Omer, H. (2019). Family Environment and Problematic Internet Use among Adolescents: The Mediating Roles of Depression and Fear of Missing Out. *Computers in Human Behavior*, 106226. doi:10.1016/j.chb.2019.106226
51. Sheldon, P., & Bryant, K. (2016). Motives for Instagram Use Questionnaire [Database record]. Retrieved from PsycTESTS. doi: <http://dx.doi.org/10.1037/t51197-000>
52. Shapiro, L. A. S., & Margolin, G. (2013). Growing up wired: Social networking sites and adolescent psychosocial development. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 17, 1–18. doi:10.1007/s10567-013-0135-1
53. Urban Online Dictionary, 2013. Available at <https://www.urbandictionary.com/define.php?term=Fomo>
54. Van den Bulck, J., & Eggermont, S. (2006). Media use as a reason for meal skipping and fast eating in secondary school children. *Journal of Human Nutrition and Dietetics*, 19, 91-100. doi: 10.1111/j.1365-277X.2006.00683.x
55. Waters, E., Wittman, J., & Sroufe, L. A. (1979). Attachment, positive affect, and competence in the peer group: Two studies of construct validation. *Child Development*, 50, 821-89.
56. Weller, J., Shackelford, C., Dieckmann, N., & Slovic, P. (2013). Possession attachment predicts cell phone use while driving. *Health Psychology*, 32(4), 379–387. <https://doi.org/10.1037/a002926>
57. Wortham, J. (2011). Feel like a wallflower? Maybe it's your facebook wall. *New York Times*: <http://www.nytimes.com/2011/04/10/business/10ping.html>

58. Xie, X., Wang, Y., Wang, P., Zhao, F., and Lei, L. (2018). Basic psychological needs satisfaction and fear of missing out: friend support moderated the mediating effect of individual relative deprivation. *Psychiatry Res.* 268, 223–228. doi: 10.1016/j.psychres.2018.07.025
59. JWT Intelligence. (2012). Fear of missing out (FOMO). Retrieved June 2012, from JWT: Available at http://www.jwtintelligence.com/wp-content/uploads/2012/03/F_JWT_FOMO-update_3.21.12.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

Опитувальник FoMOs (Fear of Missing Out Scale)

(Przybylski, Murayama, DeHaan, & Gladwell, 2013)

- | | |
|--|---|
| <p>1. I fear others have more rewarding experiences than me.</p> <p>2. I fear my friends have more rewarding experiences than me.</p> <p>3. I get worried when I find out my friends are having fun without me.</p> <p>4. I get anxious when I don't know what my friends are up to.</p> <p>5. It is important that I understand my friends "in jokes".</p> <p>6. Sometimes, I wonder if I spend too much time keeping up with what is going on.</p> <p>7. It bothers me when I miss an opportunity to meet up with friends.</p> <p>8. When I have a good time it is important for me to share the details online (e.g. updating status).</p> <p>9. When I miss out on a planned get-together it bothers me.</p> <p>10. When I go on vacation, I continue to keep tabs on what my friends are doing.</p> | <p>1. Я боюсь, що інші мають більше корисного позитивного досвіду, ніж я.</p> <p>2. Я боюсь, що мої друзі мають більше корисного позитивного досвіду, ніж я.</p> <p>3. Я починаю хвилюватись, коли мої друзі веселяться без мене.</p> <p>4. Я відчуваю тривогу, коли не знаю, чим займаються мої друзі.</p> <p>5. Мені важливо бути в темі жартів моїх друзів.</p> <p>6. Іноді я задаюсь питанням, чи витрачаю я занадто багато часу намагаючись не відставати від усіх подій.</p> <p>7. Я хвилююсь, коли втрачаю можливість зустрітись з друзями.</p> <p>8. Коли я веселюсь/розважаюсь, мені важливо ділитись деталями онлайн (наприклад, оновлювати статус, додавати 'Інстаграм-історії').</p> <p>9. Мене турбує, коли я пропускаю зустріч чи вечірку, яка була запланована.</p> <p>10. Коли я на відпочинку, мені важливо слідкувати за тим, чим займаються мої друзі.</p> |
|--|---|

Додаток Б

Опитувальник прив'язаності до батьків для старших підлітків

М. В. Яремчука

Інструкція: оцініть ваші стосунки зі своїми батьками в минулому. Виберіть, будь ласка, з кожної трійки висловлювань одне, що характеризувало ваші відносини з матір'ю (запишіть його номер зліва від висловлювань), і одне, що характеризувало ваші відносини з батьком (запишіть його номер праворуч від висловлювань). З кожної трійки можна вибрати лише один вислів для батька і одне – для матері. Їхні номери можуть збігатися, можуть відрізнятись. У випадку невпевненості з вибором відповідайте так, як бувало в більшості випадків.

М

№

Б

1

1. Моя мати/мій батько рідко показувала свою любов до мене.
2. Я був/ла впевнений/на в любові своєї матері/батька, щоб не трапилося.
3. Іноді я боявся/боялася, що моя мати/мій батько мене не любить

2

1. Моя мати/мій батько підтримували і схвалювали мої власні рішення.
2. Моя мати/мій батько надавали мені самому/самій приймати рішення, не цікавились ними.
3. Моя мати/мій батько, то дуже сильно контролювали мої рішення, то майже не контролювали їх, часто я не міг/могла зрозуміти чому

3

1. Я часто злився/злилась, не отримавши з боку моєї матері/батька допомоги, необхідної мені у важкій ситуації.
2. У важкій ситуації моя мати /батько рідко допомагали мені,

надаючи розбиратися самому.

3. У важкій ситуації я завжди міг/могла розраховувати на допомогу з боку моєї матері/батька

4

1. Моя мати / мій батько цінували і поважали мої особисті цілі й інтереси.
2. Моя мати / мій батько скептично ставились до моїх особистих цілей та інтересів.
3. Моя мати / мій батько мали дуже мале уявлення по моїх цілях і інтересах

5

1. Участь моєї матері / мого батька в моєму житті коливалась від великого до незначного.
2. Моя мати / мій батько з повагою ставились до мого особистого життя.
3. Моя мати / мій батько не вникали в моє життя досить глибоко

6

1. Коли мені були необхідні допомога і підтримка, я вважав/-ла за краще не обтяжувати мою матір/батька своїми проблемами.
2. Я часто звертався/-лась до моєї матері/батька за допомогою і підтримкою.
3. Мені дуже сильно були потрібні допомога і підтримка з боку моєї матері/батька, часто мені їх бракувало

7

1. Я не завжди був/-ла впевнений/-на, що, звернувшись за порадою до моєї матері/батька, я отримаю бажане, але кожен раз сподівався/-лась на це.
2. Я рідко радився/-лась з моєю матір'ю/батьком.
3. Моя мати/батько завжди з готовністю давали мені пораду, коли я

її / його про це просив/-ла.

8

1. Моя мати/батько майже не цікавилися тим, як я проводив/-ла свій вільний час.
2. Моя мати/батько часто змінювали рамки моєї свободи по незрозумілих для мене причинах.
3. Моя мати/батько надавали мені право самому/-ій розпоряджатися моїм вільним часом

9

1. Я часто ділився/-лась з моєю матір'ю/батьком своїми радощами і прикрощами з приводу подій, що відбувались.
2. Ділячись з моєю матір'ю/батьком своїми переживаннями, я часто хвилювався/-лась, що отримаю не той відгук, на який я розраховував/-ла.
3. Я розповідав/-ла моїй матері/батькові в основному про події, що відбувалися, а не про свої почуття з цього приводу.

10

1. Я б назвав свої стосунки з моєю матір'ю/батьком нестійкими.
2. Я б назвав свої стосунки з моєю матір'ю/батьком прохолодними.
3. Я б назвав свої стосунки з моєю матір'ю/батьком близькими

Додаток В

Опитувальник «Взаємодії батьки-дитина» (підлітковий варіант) І. М.
Марковської.

Інструкція: відзначте ступінь згоди з наступними твердженнями по 5-бали-ної системі. Оцініть твердження окремо для кожного батька в бланку відповідей: під буквою М - для матері, під буквою Б - для батька: 1 = ні (абсолютне незгідні); 2 = швидше ні, ніж так; 3 = і так, і ні; 4 = швидше ні, ніж так; 5 = безсумнівно, так (дуже сильне згоді).

М

Б

1. Якщо вже він (а) чогось вимагає від мене, то обов'язково доб'ється цього.
2. Він (а) завжди карає мене за мої погані вчинки.
3. Я рідко говорю йому (їй), куди йду і коли повернуся.
4. Він (а) вважає мене цілком самостійною людиною
5. Можу розповісти йому (їй) про все, що зі мною відбувається
6. Він (а) думає, що я нічого не досягну в житті
7. Він (а) частіше помічає в мені недоліки, ніж гідності
8. Він (а) часто доручає мені важливі і важкі справи.
9. Нам важко досягти взаємної згоди
10. Іноді він (а) може дозволити те, що ще вчора забороняв (а)
11. Я завжди враховую його (її) точку зору
12. Я б хотів (а), щоб мої майбутні діти ставилися до мене так само, як я до нього (неї).
13. Я рідко роблю з першого разу те, про що він (а) мене просить.
14. Він (а) мене рідко лає.
15. Він (а) намагається контролювати всі мої дії і вчинки.
16. Вважає, що головне - це слухатися його (її).
17. Якщо у мене трапляється нещастя, в першу чергу я ділюся з ним

(нею).

18. Він (а) не розділяє моїх захоплень.

19. Він (а) не вважає мене таким розумним і здатним, як йому (їй) хотілося б.

20. Він (а) може визнати свою неправоту і вибачитися переді мною.

21. Він (а) часто йде у мене на поводу.

22. Ніколи не скажеш напевно, як він (а) поставиться до моїх слів.

23. Можу сказати, що він (а) для мене авторитетна людина.

24. Мені подобаються наші з ним (нею) відносини.

25. Удома він (а) дає мені більше обов'язків, ніж у сім'ях більшості моїх друзів

26. Буває, що застосовує до мене фізичні покарання.

27. Навіть якщо я не хочу, мені доводиться чинити так, як бажає він (а).

28. Вважає, що він (а) краще знає, що мені потрібно.

29. Він (а) завжди мені співчуває

30. Мені здається, він (а) мене розуміє

31. Він (а) хотів (ла) би в мені багато чого змінити.

32. При прийнятті сімейних рішень він (а) завжди враховує моя думка

33. Він (а) завжди погоджується з моїми ідеями та пропозиціями.

34. Ніколи не знаєш, що від нього (неї) очікувати.

35. Він (а) є для мене еталоном і прикладом у всьому.

36. Я вважаю, що він (а) правильно виховує мене

37. Він (а) пред'являє до мене багато вимог.

38. За характером він (а) м'яка людина.

39. Зазвичай він (а) мені дозволяє повертатися додому, коли я захочу

40. Він (а) прагне захистити мене від труднощів і життя

41. Він (а) не допускає, щоб я помічав його (її) слабкості і недоліки

42. Я відчуваю, що йому (їй) подобається мій характер.
43. Він (а) часто критикує мене по дрібницях.
44. Він (а) завжди з готовністю мене вислуховує.
45. Ми розходимося з ним (нею) з дуже багатьох питань.
46. Він (а) карає мене за такі вчинки, які здійснює сам (а).
47. Я поділяю більшість його (її) поглядів.
48. Я втомлююся від повсякденного спілкування з ним (нею)
49. Він (а) часто змушує мене робити те, що мені не хочеться
50. Прощає мені те, за що інші покарали б.
51. Він (а) хоче знати про мене все: про що я думаю, як ставлюся до своїх друзів і т.п.
52. Я не раджуся з ним (нею), з ким мені дружити.
53. Можу сказати, що він (а) - найближча мені людина
54. Він (а) весь час висловлює невдоволення мною
55. Думаю, він (а) вітає моя поведінка
56. Він (а) приймає участь у справах, які придумую я.
57. Ми по-різному з ним (нею) представляємо моє майбутнє життя
58. Однакові мої вчинки можуть викликати у нього (неї) то закиди, то похвалу.
59. Мені хотілося б бути схожим на нього (неї)
60. Я хочу, щоб він (а) завжди ставився (ставилася) до мене так само, як зараз.

Додаток Г

Графіки узгодженості даних з нормальним розподілом

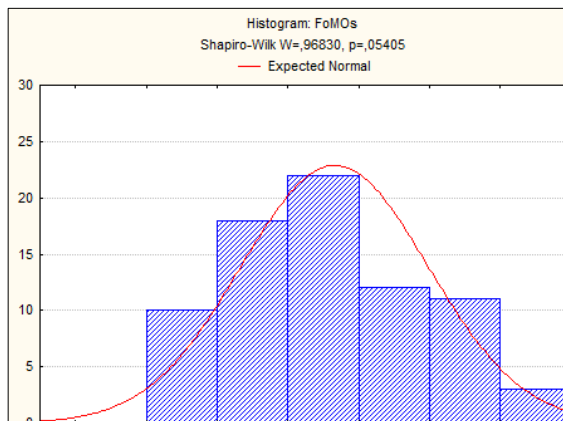
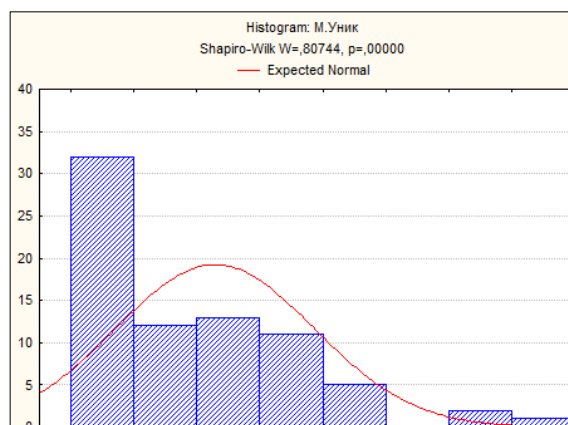
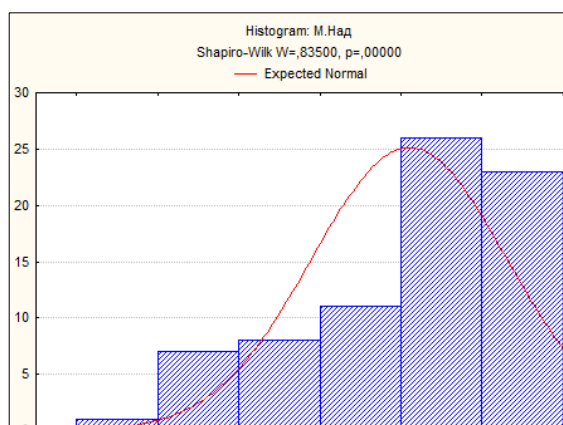
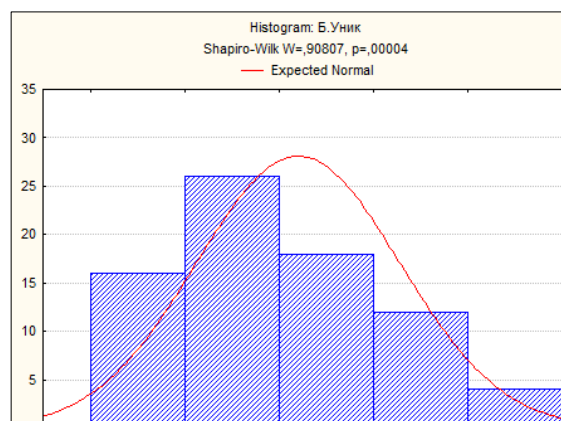
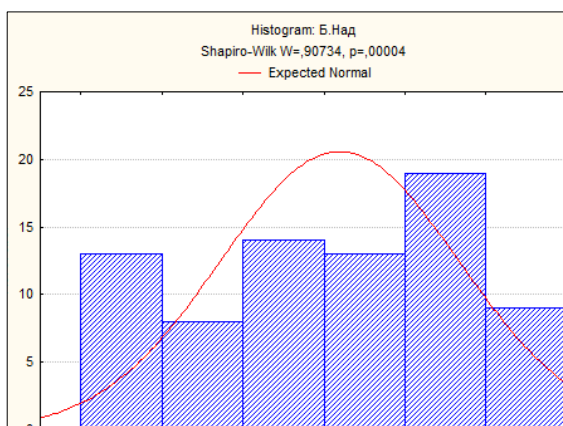


Рис. Г.1. Перевірка шкал опитувальника FoMOs



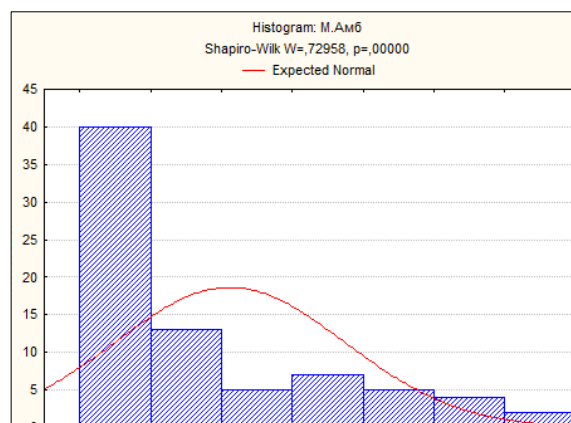
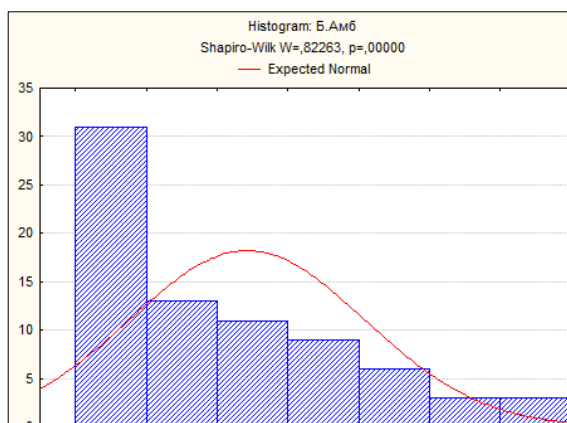
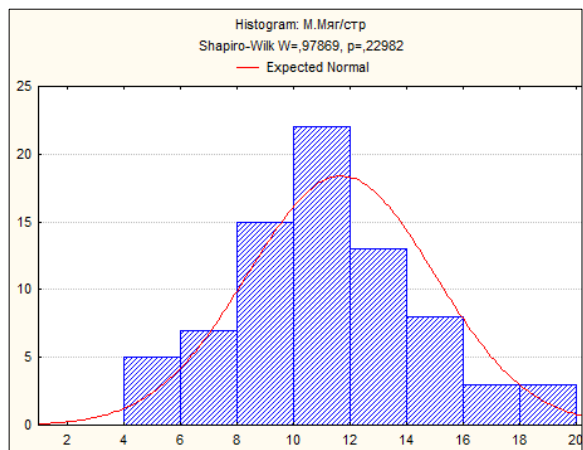
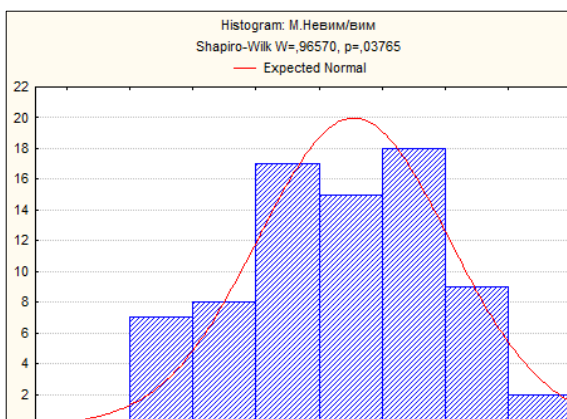
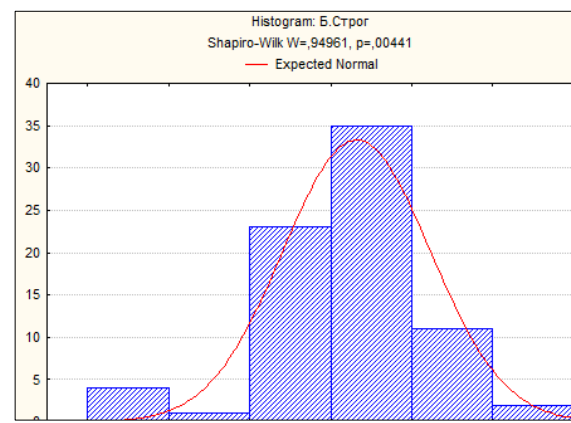
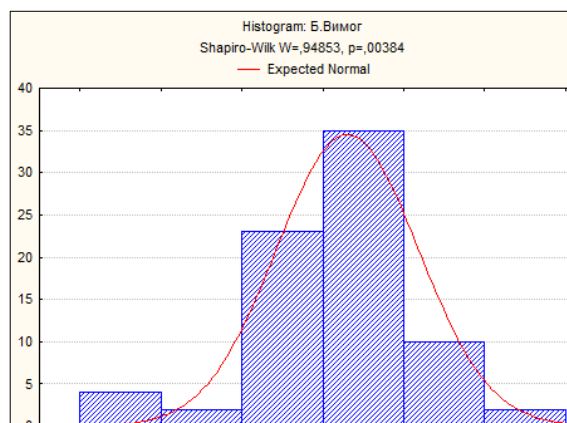


Рис. Г.2. Перевірка шкал опитувальника прив'язаність до батьків Яремчука



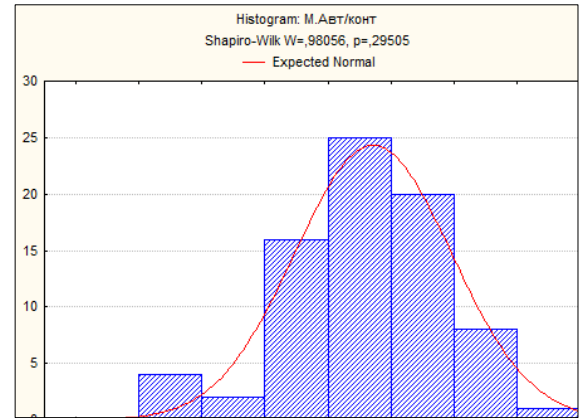
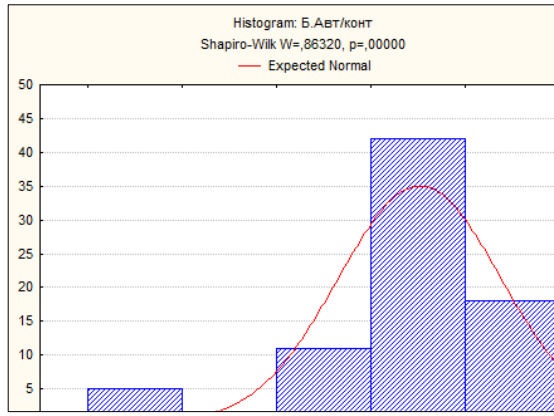


Рис. Г.3. Перевірка шкал опитувальника «Взаємодія батьки-діти» Марковської

Додаток Д

Таблиця Д.1

Результати кореляційного аналізу

Spearman Rank Order Correlations (Дані)													
MD pairwise deleted													
Marked correlations are significant at $p < .05000$													
Variable	FoMOs	Б.Над	Б.Уник	Б.Амб	Прив_б	М.Над	М.Уник	М.Амб	Прив_м	Б.Вимог	Б.Строг	Б.Авт/конт	Б.Емдист/бл
FoMOs	1,000000	-0,067794	-0,017797	0,267627	0,035070	-0,189724	0,103501	0,263029	0,126105	0,125384	0,088927	0,022830	-0,04181
Б.Над	-0,067794	1,000000	-0,736000	-0,592805	-0,841868	0,528891	-0,382290	-0,478411	-0,468446	0,118074	-0,239900	0,164163	0,69645
Б.Уник	-0,017797	-0,736000	1,000000	0,311216	0,701701	-0,463465	0,383098	0,407411	0,288202	-0,153577	0,229266	-0,202137	-0,51517
Б.Амб	0,267627	-0,592805	0,311216	1,000000	0,553450	-0,494636	0,289533	0,463672	0,421986	0,164058	0,274490	0,231102	-0,41076
Прив_б	0,035070	-0,841868	0,701701	0,553450	1,000000	-0,523635	0,328725	0,486113	0,490036	-0,169428	0,231641	-0,129397	-0,57335
М.Над	-0,189724	0,528891	-0,463465	-0,494636	-0,523635	1,000000	-0,774463	-0,825496	-0,637199	-0,071168	-0,259188	0,051286	0,26406
М.Уник	0,103501	-0,382290	0,383098	0,289533	0,328725	-0,774463	1,000000	0,403212	0,437410	0,047321	0,315592	-0,022073	-0,21711
М.Амб	0,263029	-0,478411	0,407411	0,463672	0,486113	-0,825496	0,403212	1,000000	0,567513	-0,010837	0,147412	-0,122823	-0,26396
Прив_м	0,126105	-0,468446	0,288202	0,421986	0,490036	-0,637199	0,437410	0,567513	1,000000	0,180760	0,271490	0,101224	-0,26922
Б.Вимог	0,125384	0,118074	-0,153577	0,164058	-0,169428	-0,071168	0,047321	-0,010837	0,180760	1,000000	0,425868	0,694501	0,35638
Б.Строг	0,088927	-0,239900	0,229266	0,274490	0,231641	-0,259188	0,315592	0,147412	0,271490	0,425868	1,000000	0,223044	-0,04423
Б.Авт/конт	0,022830	0,164163	-0,202137	0,231102	-0,129397	0,051286	-0,022073	-0,122823	0,101224	0,694501	0,223044	1,000000	0,31439
Б.Емдист/бл	-0,041812	0,696453	-0,515175	-0,410760	-0,573350	0,264066	-0,217112	-0,263961	-0,269222	0,356382	-0,044236	0,314393	1,00000
Відк/прийн	-0,012616	0,547735	-0,233053	-0,359510	-0,386267	0,282968	-0,316086	-0,221380	-0,284021	-0,031832	-0,244184	-0,006735	0,63880
Б.Неспів/спів	0,022252	0,635015	-0,420434	-0,350771	-0,546549	0,285576	-0,217635	-0,279328	-0,160285	0,344198	-0,044472	0,276788	0,72594
Б.Незр/зг	0,152490	0,455788	-0,247966	-0,190963	-0,307874	0,132540	-0,245869	-0,072574	-0,156727	0,155580	-0,147434	0,216113	0,49268

Таблиця Д.2

Результати кореляційного аналізу

Spearman Rank Order Correlations (Дані)													
MD pairwise deleted													
Marked correlations are significant at $p < .05000$													
Variable	FoMOs	Б.Над	Б.Уник	Б.Амб	Прив_б	М.Над	М.Уник	М.Амб	Прив_м	Б.Вимог	Б.Строг	Б.Авт/конт	Б.Емдист/бл
Відк/прийн	-0,012616	0,547735	-0,233053	-0,359510	-0,386267	0,282968	-0,316086	-0,221380	-0,284021	-0,031832	-0,244184	-0,006735	0,63880
Б.Неспів/спів	0,022252	0,635015	-0,420434	-0,350771	-0,546549	0,285576	-0,217635	-0,279328	-0,160285	0,344198	-0,044472	0,276788	0,72594
Б.Незр/зг	0,152490	0,455788	-0,247966	-0,190963	-0,307874	0,132540	-0,245869	-0,072574	-0,156727	0,155580	-0,147434	0,216113	0,49268
Б.Непосл/посл	-0,080177	0,251060	-0,011217	-0,089133	-0,065645	0,075680	-0,054405	-0,096577	-0,106408	-0,128134	0,006633	0,015617	0,37766
Б.Авторит	-0,009667	0,668979	-0,444179	-0,374476	-0,541076	0,302367	-0,303622	-0,270683	-0,204715	0,392994	-0,146913	0,340167	0,79483
Б.Задов.ст	-0,048260	0,711162	-0,454242	-0,423104	-0,611101	0,220769	-0,182681	-0,260189	-0,225887	0,259992	-0,175564	0,231917	0,82277
Б.Невим/вим	0,120114	-0,075245	0,058889	0,075454	0,032757	-0,218872	0,165163	0,197081	0,096160	0,349543	0,088659	0,076616	0,02113
М.М'яг/стр	0,151833	-0,236701	0,258207	0,168377	0,165507	-0,521134	0,391010	0,456664	0,333134	0,133915	0,189279	-0,067755	-0,14446
Б.Авт/конт	0,148874	0,156852	-0,102489	-0,005997	-0,064100	0,103122	-0,201901	0,075040	0,016058	0,380030	-0,042939	0,415382	0,16790
Б.Емдист/бл	-0,234342	0,343749	-0,358821	-0,413465	-0,313280	0,675086	-0,623722	-0,542319	-0,425608	-0,009368	-0,267879	0,054282	0,45964
М.Відк/прийн	-0,304336	0,385074	-0,314108	-0,358363	-0,261776	0,649167	-0,570721	-0,558389	-0,491079	-0,160701	-0,246568	-0,070152	0,43250
Б.Неспів/спів	-0,103880	0,419065	-0,433578	-0,357703	-0,371084	0,730393	-0,594998	-0,593714	-0,530423	0,006907	-0,266875	0,075783	0,40067
М.Незр/зг	0,039072	0,210701	-0,239413	-0,198337	-0,320398	0,508444	-0,516725	-0,357665	-0,370208	-0,057735	-0,326396	-0,037093	0,14825
М.Непосл/посл	-0,277119	0,328415	-0,365855	-0,247526	-0,260030	0,439802	-0,258992	-0,456732	-0,291685	-0,262454	-0,182400	-0,003130	0,18808
М.Авторит	-0,097274	0,394092	-0,349656	-0,460752	-0,295812	0,674130	-0,660978	-0,503632	-0,510162	-0,078604	-0,296824	0,033438	0,38542
Б.Задов.ст	-0,287273	0,550186	-0,435002	-0,590859	-0,492807	0,647202	-0,550901	-0,568839	-0,472756	0,047465	-0,204139	0,096474	0,62387

Таблиця Д.3

Результати кореляційного аналізу

Spearman Rank Order Correlations (Дані)					
MD pairwise deleted					
Marked correlations are significant at $p < .05000$					
Variable	Спостер	Документ	Популяр	Творчість	Самотн
FoMOs	-0,134852	-0,013395	-0,027225	-0,171482	0,418631

Додаток Е

Таблиця Е.1

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за статтю

Mann-Whitney U Test (Дані) By variable Стать Marked tests are significant at p <.05000										
variable	Rank Sum Group 1	Rank Sum Group 2	U	Z	p-level	Z adjusted	p-level	Valid N Group 1	Valid N Group 2	2*1sided exact p
FoMOs	753,5000	2172,500	477,5000	-1,49251	0,135566	-1,49493	0,134933	23	53	0,136331

Таблиця Е.2

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за віком

Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; FoMOs (Дані) Independent (grouping) variable: Вік Kruskal-Wallis test: H (3, N= 76) =,4985443 p =,9192				
Depend.: FoMOs	Code	Valid N	Sum of Ranks	
13	13	10	369,000	
14	14	20	828,000	
15	15	28	1063,000	
16	16	18	666,000	

Median Test, Overall Median = 22,0000; FoMOs (Дані) Independent (grouping) variable: Вік Chi-Square = 1,608800 df = 3 p = ,6574					
Dependent: FoMOs	13	14	15	16	Total
<= Median: observed	5,00000	11,00000	12,00000	11,00000	39,00000
expected	5,13158	10,26316	14,36842	9,23684	
obs.-exp.	-0,13158	0,73684	-2,36842	1,76316	
> Median: observed	5,00000	9,00000	16,00000	7,00000	37,00000
expected	4,86842	9,73684	13,63158	8,76316	
obs.-exp.	0,13158	-0,73684	2,36842	-1,76316	
Total: observed	10,00000	20,00000	28,00000	18,00000	76,00000

Додаток Ж

Таблиця Ж.1

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за стилями прив'язаності до батька

Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; FoMOs (Дані)			
Independent (grouping) variable: Прив_б			
Kruskal-Wallis test: H (2, N= 74) =,4639233 p =,7930			
Depend.: FoMOs	Code	Valid N	Sum of Ranks
1	1	44	1634,000
2	2	25	922,000
3	3	5	219,000

Примітка: прив_б – прив'язаність до батька

Таблиця Ж. 2

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за стилями прив'язаності до батька

Median Test, Overall Median = 22,5000; FoMOs (Дані)				
Independent (grouping) variable: Прив_б				
Chi-Square = ,6509091 df = 2 p = ,7222				
Dependent: FoMOs	1	2	3	Total
<= Median: observed	21,00000	14,00000	2,000000	37,00000
expected	22,00000	12,50000	2,500000	
obs.-exp.	-1,00000	1,50000	-0,500000	
> Median: observed	23,00000	11,00000	3,000000	37,00000
expected	22,00000	12,50000	2,500000	
obs.-exp.	1,00000	-1,50000	0,500000	
Total: observed	44,00000	25,00000	5,000000	74,00000

Примітка: прив_б – прив'язаність до батька

Таблиця Ж. 3

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за стилями прив'язаності до матері

Kruskal-Wallis ANOVA by Ranks; FoMOs (Дані)			
Independent (grouping) variable: Прив_м			
Kruskal-Wallis test: H (2, N= 76) =4,196441 p =,1227			
Depend.: FoMOs	Code	Valid N	Sum of Ranks
1	1	64	2398,000
2	2	5	151,500
3	3	7	376,500

Примітка: прив_м – прив'язаність до матері

Таблиця Ж. 4

Результати порівняльного аналізу досліджуваних за стилями прив'язаності до батька

		Median Test, Overall Median = 22,0000; FoMOs (Дані)			
Dependent:		Independent (grouping) variable: Прив_м			
FoMOs		Chi-Square = 5,572656 df = 2 p = ,0616			
		1	2	3	Total
<= Median:	observed	34,00000	4,00000	1,00000	39,00000
	expected	32,84211	2,56579	3,59211	
	obs.-exp.	1,15789	1,43421	-2,59211	
> Median:	observed	30,00000	1,00000	6,00000	37,00000
	expected	31,15789	2,43421	3,40789	
	obs.-exp.	-1,15789	-1,43421	2,59211	
Total: observed		64,00000	5,00000	7,00000	76,00000

Примітка: прив_м – прив'язаність до матері

Додаток 3

Таблиця 3.1

Результати регресійного аналізу

Regression Summary for Dependent Variable: FoMOs (Дані)						
R= ,50958152 R ² = ,25967332 Adjusted R ² = ,18346322						
F(7,68)=3,4073 p<.00353 Std.Error of estimate: 5,9885						
N=76	Beta	Std.Err. of Beta	B	Std.Err. of B	t(68)	p-level
Intercept			31,48444	5,416402	5,81280	0,000000
М.Непосл/посл	-0,049694	0,133922	-0,08461	0,228007	-0,37107	0,711742
Б Амб	0,348320	0,126897	0,69303	0,252480	2,74490	0,007736
Б Уник	-0,253672	0,117826	-0,31161	0,144737	-2,15295	0,034873
М.Відк/прийн	-0,485216	0,176076	-0,81788	0,296794	-2,75573	0,007509
М.Авторит	0,290385	0,159368	0,40446	0,221975	1,82211	0,072836
Б Незг/зг	0,381882	0,159065	0,59550	0,248043	2,40080	0,019101
Б Авт/конт	-0,322916	0,158382	-0,49450	0,242538	-2,03884	0,045356

Примітка: Б.Амб - амбівалентна прив'язаність до батька; Б.Уник. - уникаюча прив'язаність до батька;

Таблиця 3.2

Результати регресійного аналізу

Regression Summary for Dependent Variable: FoMOs (Дані)						
R= ,40139522 R ² = ,16111813 Adjusted R ² = ,14978188						
F(1,74)=14,213 p<.00033 Std.Error of estimate: 6,1108						
N=76	Beta	Std.Err. of Beta	B	Std.Err. of B	t(74)	p-level
Intercept			19,36943	1,256906	15,41040	0,000000
Самотн	0,401395	0,106472	0,21819	0,057876	3,76997	0,000326